



Újszülöttjeinkért,
koraszülöttjeinkért
Alapítvány

Zenélj! - A zenei nevelés lehetőségei a gyermekek fejlődéstámogatásában



„Tenyérnyi csoda”-
Tájékoztató füzetek 8-9.



Tartalom

1.	Hogy is állunk a művészetekkel?	2
2.	A zenei nevelés transzferhatása	4
3.	Zenei nevelés születés előtt?	5
4.	Zenei nevelés csecsemőkorban (0-2 év)	6
5.	Bölcsődés korú gyermek zenei nevelése (2-3 év)	13
6.	Óvodáskorú gyermek zenei nevelése (3-6 év)	15
6.1	Könyvek és programok	19
7.	Iskoláskorú gyermek zenei nevelése (6-14 év)	21
7.1	Zenei oktatóprogramok	24
8.	Hangszerjáték	28
8.1	A hangszertanulás fejlesztő hatásai	29
8.2	Könyvajánló – zenetanuláshoz	32
8.3	Egy barátságos oktatóprogram: Simply piano	34
9.	Speciális nevelési igényű gyermekek zenei fejlesztése	36
9.1	Az Ulwila-féle zenepedagógiai módszer	38
9.2	Segédletek a színfelismerés elsajátításához	40
10.	Zene gyerekeknek	41
11.	Záró gondolatok	44

ZENÉLJ! - A ZENEI NEVELÉS LEHETŐSÉGEI A GYERMEKEK FEJLŐDÉSTÁMOGATÁSÁBAN**„Tenyérnyi csoda” - Tájékoztató füzetek 8-9.****Írta:** Kondorné Peidl Borbála**Felelős kiadó:** dr. Horváth Zsolt András**Tördelőszerkesztő:** Gál Edina**Nyelvi lektor:** Vándor Ilka**Nyomdai kivitelezés:** Kapitális Nyomda, Debrecen

A kiadvány változatlan formában és tartalommal szabadon terjeszthető, felhasználható, nyomtatható, sokszorosítható és korlátozás nélkül közzétehető.

Kiadja: Újszülöttjeinkért, koraszülöttjeinkért Alapítvány a Széchenyi 2020 Program keretében

<http://koraszulottekert.hu/>

Foci?Kempo?Kosárlabda?Varázsműhely?Angolszakkör?Néptánc?Esetlegzongora?



mintha picit háttérbe szorulna a művészi önkifejezés fontossága, a hit a művészek fejlesztő erejében. Pedig az egészséges személyiséghez ez is hozzátartozik. A művészeti nevelésben óriási, mással aligha pótolható fejlődéstámogató potenciál rejtőzik.

Rengeteg zenét hallgatunk, a film, a tánc is az életünk része, viszont hiba lenne pusztán szórakoztató eszközként tekinteni ezekre a művészeti ágakra. A művészeti nevelés nemcsak ismeretbővítő, képességfejlesztő, de értékközvetítő tevékenység is, amely minden területen jelentős

hatást gyakorol a gyermekekre, befolyásolja ízlésvilágát, alakítja érzelmi életét.

Teljesítményorientált világunkban maga a család is a tudnivalókat és a teljesítményt értékeli. Azonban nem ugyanazt jelenti tudni, mint átélni, élményt szerezni valamiről. Információkat szerezhetünk úgy is a világról, hogy csak az értelmünk fogadja be az ismereteket; de maradandó tudás, szilárd értékrendszer, alapos meggyőződés - ami a magatartásunkat is alakítja - nem alakul ki érzelmi azonosulás nélkül. Ezért is fontos, hogy művészeti élményeket is kapjon gyermekünk, legyen az irodalom, tánc, képzőművészet, vagy éppen zene, így várhatóan nyitott, mély érzésű, alkotó szellemű gyermekeket nevelünk, akik nem fogják távolságtartó közönnyel szemlélni az őket körülvevő társadalmi, természeti környezetet.

Szükség van tehát a művészeti nevelésre, szükségük van gyermekeinknek arra, hogy értelmileg és érzelmileg is kinyíljanak, és tehetségüket kibontakoztathassák egy hozzájuk közel álló művészeti területen.

Hasonlóan a foglalkozások, különórák bő kínálatához, számtalan út áll a speciális nevelési igényű gyermeket nevelő szülők előtt is, hiszen ők is rengeteg fejlesztési lehetőségből választhatnak. Gyógypedagógus, gyógytornász, pszichológus szakemberek állnak rendelkezésre, gyógyúszás, logopédia, állatasszisztált terápia vagy éppen szenzomotoros fejlesztés – a teljesség igénye nélkül megemlítve néhányat a sok-sok lehetőség közül.

Korántsem biztos, hogy az a különóra vagy foglalkozás hozza meg a kívánt hatást, amitől éppen az áttörést várjuk. Gyakori, hogy komplex támogatásra van szüksége a gyermeknek, olyan sokrétű tevékenységekre, amelyekben összeadódnak az eredmények, egymást segítik a foglalkozások. Jól mutatja ezt mentorprogramunk egyik sikertörténete is. Egy nyíregyházi autisztikus kisfiú beszédindítása a felkészült fejlesztő szakemberek számára is komoly kihívást jelentett. A kisgyermek viszont nagyon érdeklődött a zene iránt, így szülei beíratták a színes kotta módszerrel tanító zongora foglalkozásra, és a kisfiú fél év múlva beszélni kezdett! Úgy tűnik, hogy épp a játékos zenefoglalkozás volt az, ami az egyéb fejlesztőtevékenységeket kiegészítve végül meghozta az áttörést.

A zene a sajátos nevelési igényű gyermekekre talán még nagyobb hatással van, mint más gyermekekre. Fejlesztő ereje megmutatkozik az érzelmi és akarati élet területén, gyógyír a magatartási problémákra, segíti a szocializációt. A művészi tevékenység semmivel nem pótolható szerepet játszik személyiségünk fejlődésében, az ízlés, a kreativitás és az érzelmi intelligencia fejlesztésében. Az aktív zenélés – mint csapatmunka, mint közösségi élmény – nagy segítséget nyújt az eredményes társadalmi integrációban, az esetleges sérülésekből eredő hátrányok csökkentésében. Segíti a belső kontroll erősítését, az önbizalom fejlesztését és a lelki egészség biztosítását.

A különleges bánásmódot igénylő gyermekek zeneoktatásához kidolgozott színes kotta módszerrel bővebben egy



következő, hamarosan megjelenő kiadványunkban olvashatnak. Jelen tájékoztató füzet a zene általános fejlesztő hatásaival és a zenei nevelés lehetőségeivel foglalkozik. Segítséget nyújt abban a döntésben, hogy szülőként miért éppen a zenét válasszuk a lehetőségek, foglalkozások,

később különórák bőséges kínálatából cseperedő gyermekünk számára. Mit tegyünk? Mikor? Miért? Hogyan? Ezekre a kérdésekre kapunk rövid, de reményeink szerint praktikus válaszokat a továbbiakban.

2. A zenei nevelés transzferhatása

„A zene emberformáló erő: kihat az egész személyiségre.” (Kodály Zoltán, 1964)

Tapasztalataink szerint az elsajátított ismeretek, képességek kölcsönösen hatnak egymásra. Ezt transzferhatásnak nevezzük. A transzfer egyik területről a másik területre való átvitelt jelent, vagyis amit az egyik tanulási folyamatban elsajátítottunk, használhatjuk egy következőben. A transzferhatás pozitív vagy negatív egyaránt lehet, vagyis előző tapasztalatunk, tudásunk nemcsak megkönnyítheti, meg is nehezítheti az újabb tanulást. A transzfer fogalmán tehát „a régebbi tanulás hatását értjük az újabb tanulási szituációban” (Gévayné, 2010).

A zenei tevékenység az egész személyiségre hatással van, serkenti az agy tevékenységét és élményt nyújt – ezért fejlesztő ereje más, nem zenei területeken is megmutatkozik. Többek között Kodály Zoltán, Kokas Klára, Forrai Katalin, Mélykútiné Dietrich Helga, Nagy Balázné Szarka Júlia végeztek jelentős eredményeket hozó vizsgálatokat a zene fejlesztő hatására vo-

natkozóan. Kutatásaik alapján megállapítható, hogy a zenei nevelés egyértelműen hat a kisgyermek általános fejlődésére: érzelmi-értelmi-akarati életére csakis, mint szociális képességeire. A zene Kokas Klára szavaival élve „élménymintákat” ad (Kokas, 1972), így segítve az érzelmi élet érését, a gyermeki, majd felnőtt személyiség fejlődését.

Napjainkban a zenetanulás alapképességekre irányuló transzferhatásával kapcsolatban igen jelentősek Gévayné Janurik Márta és a MTA SZTE Ének-Zene Szakmódszertani Kutatócsoport kutatási eredményei. Vizsgálataik alapján kimondható, hogy a zenei képességek fejlettsége bizonyíthatóan hozzájárul az iskolai tanuláshoz nélkülözhetetlen alap- és szociális készségek fejlettségéhez is. „Óvodáskorban a zenei képességek és az iskolakészültség szempontjából meghatározó DIFER készségek fejlettsége között erős kapcsolat látható” (Janurik és

Józsa, 2016). De nemcsak óvodáskorban, hanem iskoláskorban is egyértelműen kimutatható, hogy a zenei képességek fejlettsége összefügg a sikeres tanulmányokhoz szükséges alapképességek, alapkészségek (pl. írás, olvasás, számolás)

fejlődésével. Mindez azt mutatja, hogy a zenei képességek korai fejlesztése számos egyéb területen is erősítheti, támogathatja a gyermekek idegrendszeri fejlődését.

3. Zenei nevelés születés előtt?

Kodály Zoltán arra a kérdésre, hogy mikor kell a gyermek zenei nevelését elkezdni, így válaszolt egy párizsi konferencián: „A gyermek születése előtt kilenc hónappal.”

Később megtoldotta azzal, hogy a zenei nevelést az „anya születése előtt kilenc hónappal kell elkezdni” (Kodály, 1964). Ez a humoros megjegyzés nagyon sok gondolatot ébreszthet bennünk. Feltételezi, hogy nemcsak testi-lelki sajátosságokat, hajlamokat öröklünk, hanem adott kulturális, társadalmi körülményekbe is beleszületünk. Felidézi azt is, hogy már az édesanyát képezni kell, zeneértővé kell tenni ahhoz, hogy megfelelő háttérrel biztosítson születendő gyermekének, értékeket tudjon közvetíteni számára. „Kodály – az anya-gyermek kötődést kutató vizsgálatokat jóval megelőzően – feltehetően arra gondolt, hogy az édesanyának hinnie kell az énekszó, az érintés és a ritmikus mozgás erejében gyermeke egészséges lelki és mentális fejlődése szempontjából” (Gábor, Érzelmi nevelés zenével és játékkal, 2011).

Kodály híres mondata igazolódott a következő évtizedekben. Tapasztalataink

szerint azok a babák, akik sok énekszót, zenét hallottak, vagyis sok „hangélménnyel” rendelkeznek magzati korukból, születés után kiegyensúlyozottabbak lettek, hallásuk érzékenyebb, beszédfejlődésük gyorsabb volt. Ezen kívül az éneklés – például a magzattal való kapcsolatteremtés – meghatározó szerepű a kötődés kialakításában.

Hihetetlennek tűnik a kijelentés, de a hangot a magzat jóval korábban képes érzékelni, mint ahogyan a hallás központi szerve kifejlődik. A kutatások kimutatták, hogy egyensúlyozó szerve segítségével a baba érzékeli az anya mozgásának ritmusát, így a „várandós anya zenei aktivitása (ének, tánc, hangszerjáték) befolyással van a baba muzikalitására” (Raffai, 1997). A zene stimulálja a baba egyensúlyozó szervét, de ez akkor érvényesül igazán, ha az anya teste is bekapcsolódik a ritmusba. A ritmusérzék az anya szívverésének köszönhetően már embrionális korban kezd kialakulni.



A magzat rengeteg információt kap már a méhen belül is, hallja az édesanya testének működését, a külvilágból szűrt hangok érkezik. A hallási rendszer igen korán fejlődésnek indul, a belső fül az ötödik hónap után teljesen kialakul. A baba akusztikus ingerlése már a nyolcadik héten agyi tevékenységet idéz elő, a 24. hét után a baba szívritmusa változik a zene hatására, a hangokra pislogással reagál (Nezvald, 2012). Klinikai megfigyelések bizonyítják, hogy érdemes a magzat érzékszerveit megfelelő mértékben ingerelni,

mert így elősegíthető az érésük, amely pozitívan befolyásolhatja a későbbi működésüket. A magzat zenei érzékenységet a kismama elő tudja mozdítani azzal, ha ő maga is kifejt zenei tevékenységet: énekel, táncol, pozitív hangélményekkel gazdagodik. A zenéhez való viszonyulásunk tehát már a méhen belül is elkezdődik, sőt hallási információkat is tud tárolni a magzati memória. Például a kisbaba abbahagyja a sírást, ha hallja édesanyja szívverését vagy azokat a kellemes dallamokat, amiket oly sokat hallott a méhen belül.

4. A zenei nevelés csecsemőkorban (0-2 év)

„A zene azonban nem csupán egyfajta agyfényesítő. Erőteljesen hat az érzelmekre, a mozgásfejlődésre, az ének mintegy húzza a nyelvi fejlődést. Az együtténeklés, az énekkel, mozgással kísért ringatók, döcögtetők az anya-gyerek kapcsolatnak is legalább olyan jót tesznek, mint a közös játék s az esti mese”

(Csépe, 2010).

Az éneklés – a neves kutató, Csépe Valéria fenti gondolatai alapján – az érzelmi és szociális kompetenciák fejlődésén kívül a mozgás- és beszédképességre is kedvező hatással van. Fontos tudnunk, hogy nemcsak az éneklésnek, de a mondókázásnak is komoly szerepe lehet a gyermek fejlődéstámogatásában, például megkönnyítheti a beszédindítást is.

Hámori József agykutató egyértelműen kijelenti, hogy a muzikalitás – különösen, ha annak fejlesztése már fiatal korban megkezdődik – „a teljes emberi személyi-

ség integráns része” (Hámori, 2016). A zenei érzékelés elsősorban a jobb agyféltekéhez kötődik, akárcsak a látás, az érzések feldolgozása, a kreativitás és az új dolgokra való fogékonyság. Ezek olyan szoros kapcsolatban vannak egymással, hogy a zenei fejlesztés által egyéb – kreativitáshoz, megismeréshez, érzelmi kifejezéshez tartozó – tulajdonságok fejlődése is hatékonyan támogatható. A zenével való foglalkozás tehát a jobb félteke egyéb képességeit is fejleszti. A ritmusérzék ezzel szemben a racionálisan gondolkodó bal agyfélteke tulajdonsága, mint ahogy



Érzelmi biztonságban. Az érintés, ölelés a kisbaba fejlődésére pozitív hatással van.

a beszédképesség is. Hámori József szerint a „jobb agyfélteke nyelve”, a muzikalitás csecsemőkorban gyorsabban fejlődik, mint a beszédképesség.

A szakirodalomban az énekhang újszülöttek viselkedésére gyakorolt hatásait vizsgáló tanulmányokkal is találkozunk. Ezek szerint a zene az újszülöttek mozgását és pulzusszámát egyaránt fokozza. Intenzív osztályon végzett kísérletek szerint a zene kedvezően hat a koraszülött

csecsemők oxigén szaturációs szintjére, pulzusszámára és légzésére (Standley, 2002), elősegíti a gyorsabb testtömeg gyarapodást, javítja az evési magatartást. Az élőzene csökkenti a stressz szintet is (Schwilling D., 2015). Ezek az eredmények arra utalnak, hogy a zene fejlődést támogató hatásai a korai életszakaszban igen intenzívek.

Az emberi kötődéssel foglalkozó pszichológiai kutatások az elmúlt évtizedekben bebizonyították azt a feltételezést, amely szerint az érintés, ringatás, ritmikus mozgás-alapú ölbeli játék az anya-gyermek kapcsolatra és a gyermek további kapcsolataira egyértelműen pozitív hatással van. „A biztonságot közvetítő anyai magatartás az egyik legfontosabb alapja a gyermeki személyiségfejlődésének” (Zsolnai, 2001: 39).

Az utóbbi években az anyai énekszó kiemelt szerepet kapott a PIC osztályokon alkalmazott nemzetközi zeneterápiás kutatásokban. Bizonyították, hogy az anyai hang gyógyító ereje rendkívül hatékony. Az édesanya hangja által csökken a sírás ideje, mérséklődik a fájdalom érzet (Krueger, 2010), javul az alvás mélysége (Loewy, 2013).

2014-ben kezdődött el A Te Hangodat Ismerem kapcsolatfókuszú perinatális zenei program A Te Hangodat Ismerem Alapítványnak köszönhetően az ország több nagyvárosában. 2016-ban a programhoz a Debreceni Egyetem Klinikai Központja is csatlakozott. Fél éven keresztül heti négy alkalommal látogattak el a koraszülött osztályokra felsőfokú zenei végzettségű



szakemberek hangszerükkel – leginkább gitárral –, ahol közösen énekeltek az édesanyákkal a koraszülött intenzív osztályon gyógyuló gyermekeknek. Céljuk nemcsak az volt, hogy az újszülötteknek énekeljenek, hanem az is, hogy a szülők megérezzék a lehetőséget: ezúton is kapcsolatba tudnak lépni gyermekeikkel, át tudják élni, hogy az ő hangjuk segítségével lesz a kisbabájuk nyugodtabb, állapota stabilabb.

A kezdeményezés sikeres volt, segített az édesanyáknak „összehangolódni” kisbabájukkal. A váratlan krízishelyzetet átélt édesanyák, édesapák egy nagyszerű eszközt kaptak ezzel ahhoz, hogy kompetens szülőként segíteni tudják csecsemőjük gyógyulását akkor is, ha nem ölelhetik, nem tarthatják maguk mellett a korábban érkezett kisbabát.

Babazene

A csecsemők tehát érzékenyen reagálnak a hangingerekre, ezek közül kiemelkedő az édesanya éneke, ami biztonságot teremt számukra. A kellemes hang a kötődés és a kommunikáció alapja, a legjobb beszédindító. A ringatás és a mondóka is fejleszti az idegrendszert, és az általa fejlődő ritmusérzék, a ritmus észlelése a világ időbeliségének megértését is elősegíti: „A csecsemő felfedezi az ismétlődést, ennek felismerése örömmézzel tölti el” (Dietrich, 2004).

A folyamatosan szóló zene viszont káros is lehet. A folyton bekapcsolt zenelejátszók, vagy éppen a televízió hangja nagyon megterheli a baba idegrendszerét. Érdemes arra törekedni, hogy ne szójlon állandó háttérzene a gyermek környezetében, és ami a legfontosabb: minél többet hallja az édesanya énekét.

Arra a kérdésre, hogy érdemes-e kisbábnkkal zenei foglalkozásra járni, a válasz egyértelmű igen. A zenebölcsi, a Kerekítő, a Ringató és a különféle regionális mozgásos-zenes fejlesztő foglalkozások mind-mind pozitív hatásúak gyermekünk fejlődésére. A muzsika nemcsak a szellemet táplálja, de a lelket is, hiszen az érzelmekre hat. A közösségben megélt élmény a társas kapcsolatok pozitív alakulását is eredményezi. Az akusztikus észlelés, inger-háttér megkülönböztetés, testséma, emlékezet, figyelem, hallás, ritmusérzék, tiszta intonáció, arányérzék, szociális képesség, érzelmi intelligencia, anya-gyermek kapcsolat, művészeti, zenei képességek, pszichikus funkciók fejlődnek általa.

A gyermek zenei képességfejlődése mellett a szülők is egyfajta képzésben részesülnek ezeken az alkalmakon, amelyet a későbbiekben otthoni környezetben is kamatoztatni tudnak.

Énekes foglalkozások 0–2 éves korig

a, Ringató

A kisgyermekkori zenei nevelés fontosságát napjainkban egyre több szülő belátja. Ahogy a szülők egyre tudatosabbá válnak, úgy nő az igényük gyermekeik minél komplexebb fejlesztésére. Nagyvárosokban, így Debrecenben és Nyíregyházán is egyre több fejlesztő program található, bevált gyakorlat lett részt venni zenei foglalkozásokon a kisbabával.

A Ringató Országos Zenei Nevelési Program megálmodója dr. Gállné Gróh Ilona, Forrai Katalin-díjas énektanár-karvezető. A tanárnő 1991-ben kezdett foglalkozásokat tartani Szekszárdon, akkor még nem Ringató néven. 2004-ben hívta életre a www.ringato.hu oldalt, 2006-tól pedig országos hálózattá építette ki a Ringatót. Kodály szellemében: „Legyen a zene mindenkié!” – hirdetik a foglalkozások.

Néhány generációval ezelőtt a tudás, az ismeret, a szokás apáról fiúra szállt, a szellemi örökség részei voltak a szokások, népdalok, gyermekjátékok is. A dalt a gyermek természetesnek érezte, mert akkor még „szokás volt” énekelni. Ma már nem énekelnek a családokban – vagy csak kevesen és keveset –, közösen pedig legfeljebb ünnepeken, ezért az édesanyáknak külön kell megtanulni a dúdoló, altató, ringató és ölbeli játékokat. Előfordul, hogy egyesek arra panaszkodnak, bár énekeltek nekik, de hosszú évek távlatából már elfelejtették a gyerekdalokat. A Ringatón jól énekelhető népdalokat, gyermekdalokat

tanulhatunk. Ezen kívül számos játékötletet ad ahhoz, hogy a szülők otthon is meghitt, zenés pillanatokat tudjanak teremteni babájukkal a mindennapok során.

A Ringató a későbbi zenei nevelés alapját is képezheti. Nem zenebölcsi, nem korai fejlesztés, hanem egyfajta felnőtt „énekóra”, ahol az édesanyák a közösségben jól érzik magukat és énekelnek. A fejlesztés így indirekt.

A heti félórás foglalkozásokon kizárólag élő énekszó és élő hangszerjáték hallható, CD-felvétel (zenei „konzerv”) sosem. A gyermekek nem kapnak hangszert a kezükbe, mert csak zajkeltésre tudják ebben a korban használni azokat, a módszer megalkotója szerint zenei élményt nem tudnak még vele teremteni. A Ringatón nincsenek korcsoportra osztva a gyerekek: újszülöttkortól óvodakezdetig jöhetnek a foglalkozásokra, de már a várandósok is egyre gyakrabban részt vesznek egy-egy alkalmon, így vannak gyerekek, akik már magzati korban részesülnek ebből a zenei élményből. A tapasztalatok szerint leginkább az egy-másfél éves korú gyermekek élvezik igazán a foglalkozást, és náluk tapasztalható a legtöbb eredmény.

A Ringató zenei anyaga

A Ringató zenei anyagának legnagyobb részét az „ölbeli játékok” (Kiss, 1891), azaz a „felnőtt és a gyermek bensőséges kap-



csolatát tükröző, kétszemélyes játékok” alkotják. Lovagoltatók, simogatók, csiklandozók, hajózők, hintáztatók, dülöngéltetők, jártatók, kar-kéz-láb és egyéb mozgásos játékok tartoznak az ölbeli játékok népes csoportjába.

Édesanyaként talán bele sem gondoltunk még abba, hogy gyermekünk ekkor válik először „befogadóvá”, „műértővé”: ezek a rövid játékok úgy működnek, mint egy művészeti élmény felnőttkorban, hiszen kezdetük, fokozódó feszültségük, kibontakozásuk és csattanós megoldásuk van. A séma tehát már akkor beépül az emberbe, amit majd egy mese, egy novella, egy regény tovább cizellál más művészeti területeken.

Az ölbeli játékok mellett népi mondókák és gyermekversek hangzanak el a Ringató foglalkozásokon, alkalmanként pedig zenehallgatás a program. A felcsendülő zene hangszere a foglalkozásvezető képzettségétől függően változik: dallam- és ritmushangszerek szólnak meg.

A játékok közül azok a legnépszerűbbek, amelyben hangerő- vagy tempóváltás található.

A kodályi koncepció és a Ringató

A Ringató Országos Zenei Nevelési Program a kodályi koncepcióra épül, adaptálja Kodály zenei nevelési eszméit. Kodály azt tanította, hogy „a zene kihat az egész személyiségre”; az értékes zene fogékonyt tesz a szépség befogadására, formálja az ízlést és a magatartást. Azt vallotta, hogy csak művészi értékű zene lehet a zenei nevelés alapja, ez tehát a mérce. A Ringatón a gondos zenei válogatásnak köszönhetően valóban művészi értékű dalkincshez jutnak hozzá a családok.

Könyvajánló

A tájékozódásban segítséget ad Gállné Gróh Ilona: Ringató – Énekeljünk és játszunk a legkisebbekkel című dal- és játékgyűjteménye (a tanulást segítő CD melléklettel és kottákkal), valamint a Ringató – Énekeljünk magyar népdalokat című népdalgyűjtemény (szintén kottával és hangzóanyaggal).

b, Kerekítő

Az „Ismerd meg a régit, újat tanulsz!” japán közmondás akár a Kerekítő mottója is lehetne.

A Kerekítő szintén országos foglalkozáshálózat, ahol ölbeli játékokat eleve-nítenek fel. A népi eredetű és ma is kedvelt gyermekdalok népszerűsítésére létrejött kezdeményezés azért kapta ezt a

nevet, mert képviselői úgy gondolják, hogy a kisgyermek számára a világ az anyukájuk ölében és a közös játékban „kerekedik ki” először. Ez az élmény, útravaló egy életre szól.

Fél óra nóta és kacagás a Kerekítő foglalkozás hangszerjátékkal, népi hangszerekkel, népdalokkal, sétáltatókkal. A

Kerekítő országos foglalkozáshálózat dalanyaga tágabb a Ringatónál, és támogatja a hangszerhasználatot a kisgyermekek számára. A Kerekítő könyvsorozat olyan mondókákat foglal magában, amelyek nemcsak elmondhatók, hanem el is játszhatók.

A Kerekítő és a Ringató foglalkozások közös vonása a népi mondókák, ölbeli játékok, a népdalkincs, a gyermekdalok

felelevenítése, ahol számos népi eredetű, közkedvelt és kevésbé ismert játék és mondóka hangzik el. Mindkét programban magyar népi gyermekdalokat elevenítenek fel abban bízva, hogy ezáltal a gyökereinkhez kerülünk közelebb. És ami a legfontosabb, mindegyik foglalkozáson együtt vagyunk a kisgyermekünkkel, és nemcsak ő, de mi is fejlődünk.

c, Zenebölcsi a Kincses Sziget Mentorházakban

A Kerekítő és Ringató foglalkozások helyszíneiről és időpontjairól az alábbi honlapok nyújtanak felvilágosítást:

<http://www.kerekito.hu/foglalkozasok>

<https://www.ringato.hu/helyszinek-foglalkozasvezetok>

Mentorházainkban, Debrecenben, Nyíregyházán és Szolnokon baba-mama klub működik. Elsősorban a koraszülött kisgyermekeket várjuk ezekre az alkalmakra, de inklúzióban gondolkodunk, ezért hívunk és várunk minden érdeklődőt.

Baba-mama klubjaink visszatérő témája a zene, az ölbeli játék, a gyermekdal. Sok-sok beszélgetés mellett ez az az óra, amikor minden édesanya a babájára hangolódva énekel, csak neki mondókázik. A babák és anyukák közösségbe kerülnek, ez kinyitja a kisgyermek zárt világát, az édesanya pedig választ kaphat kérdéseire a sorstárs közösségben. Minden héten új

dallal, új mondókával várjuk az édesanyákat. Sokszor ismétljük a korábbi ölbeli játékokat - hiszen nagy szerepe van az állandóságnak ebben az életkorban -, így a kisbabák már nevetve várják a vicces, csiklandozós, csattanós befejezést. A kicsik imádják a szírvárvány-ernyőt (kooperációs ernyő), amellyel esőt, szélfújást utáncunk, vagy a „kukorica pattogtatást”, amikor a labdákat pattogtatjuk ki az ernyőből. Vannak, akik csak alábújnak, bebújnak a „sátorba”, vagy ráülnek és élvezik a hanghatásokat. A legkisebbek a ringatást szeretik. A kooperációs ernyő együttműködésre tanít: csak közös egymásra figyeléssel lesznek sikeresek a feladatok.

Dalaink között helyet kapnak Weöres Sándor versei is mind megzenésített, mind szavalt változatban. Hisszük, hogy ezekben a költeményekben – ugyanúgy, mint népdalainkban – az egész világ benne van, s értelmét érzi, majd később értik is a gyerekek.



A foglalkozások helyszínei:

Kincses Sziget Mentorházak

Debrecen, Petőfi tér 9. 1. em.

Nyíregyháza, Báthori u. 2.

Szolnok, Konstantin út 28. 3. em. 2.

(telefon, e-mail és facebook elérhetőségeink megtalálhatók kiadványunk végén)



3. kép: Ölbeli játékok a debreceni Kincses Sziget Mentorházban

7+1 év a babazene mellett

Ha sokat énekelsz a babádnak, mondókázol és ölbeli játékot játszol vele, akkor fejlődik:

- a beszédképessége
- a mozgása
- az érzelmi világa
- a fantáziája
- a memóriája
- fejlődnek a társas készségei
- és nem utolsósorban a zenei készségei

+ még jobban fog szeretni téged!

5. A bölcsődés korú gyermek zenei nevelése (2–3 év)

„A kisgyermekkor legfontosabb tevékenysége a játék. Ebben az életkorban is az ölbeli játékok kapják a legnagyobb szerepet: az arcsimogató, a kéz- és lábjáratók, a tenyeres és az ujjkiszámolós játékok, az ültetgetők, az állítgatók és a jártatók.

Az ölbeli játékok már nemcsak az édesanyához kötődnek, hanem gyakran külső személyekhez is, például bölcsődei kisgyermeknevelőkhöz.

A beszédfejlődés szempontjából legfontosabbak a mondókák. Kisgyermekünk utánzás alapján tanul, így a sokszor hallott mondóka egyszerűen „megragad” a fejében. A ritmikusság lelassítja, ezáltal érthetővé teszi a beszédet, a játékos szövelemek a hangok helyes összekapcsolódását gyakoroltatják. Nagyon hasznos a ritmikus mondókákat mozgásokkal összekötni, így erősítve vagy akár alakítva ki az agy különböző területei közötti kapcsolatokat. A ritmusérzék a matematikai tudás alapja is.

A bölcsődei zenei nevelés tovább segíti a kisgyermek érzelmi fejlődését. Kiala-

kul a zenei hallása, éneklési és beszéd-készsége. Ezen kívül felfedezi a közösség élményét. Ne felejtszünk el arról, hogy mekkora hatása van az éneknek, a mozgásnak és a zenélésnek! Egy körjáték például nemcsak tánclépéseket készít elő, ritmusérzékét alakít ki, hanem figyelmet, koncentrációt, memóriát és tanulási képességeket is fejleszt. A forgásos és a test-súlyáthelyező játéknak nagy szerepe van az egyensúlyérzék tökéletesítésében, mivel ingerli a vestibuláris rendszert, ezáltal javítja a mozgáskoordinációt. A mozgás során megismeri a gyermek saját testét is, megérzi az őt körülvevő teret és irányait, mozgását mind precízebben irányítja.

A gyermek a családban kapja meg az első zenei benyomásokat, ezért fontos, hogy ezek az alapok jók legyenek, hogy

4. kép: Körjáték a bölcsődében





legyen majd mire építkezni a gyermekévek során. Ha időnk engedi, két év körüli gyermekkel is érdemes egy közelünkben található zenei foglalkozásra járni, a bölcsődében hallott dalokat otthon sokszor elénekelni, rengeteg zenét hallgatni játék közben, az autóban, hogy a jó zene természetes legyen. Segítséget jelenthet, ha beszerzünk egy énekeskönyvet, hogy eszünkbe jussanak a rég elfeledett, gyermekkori dallamok. Hasznos tanácsokkal és rengeteg énekkel segít minket például Forrai Katalin Ének a bölcsődében című könyve (Forrai, 1994).

Azonosság, ellentét, ismétlődés, párhuzam... Ezek a fogalmak már kisgyermekkorban értelmezhetők, s később a zenei formátan alapjai lesznek. A napszakok változása, a gyermek napirendje, az állandó ismétlődés életünkben biztonságot ad, ugyanakkor várjuk az ettől eltérőt, a különlegeset is, amit egy-egy nap vagy esemény nyújthat. A zenében az ismétlődés (pl. refrén) és a megszokottól eltérő, különleges elemek egyaránt hordozhatnak lényeges információkat.

Hallgassuk a természet hangjait, nevezzük meg a színeket, tapsoljunk, táncoljunk szabadidőnkben gyermekünkkel! Zenehallgatáskor határozzuk meg, szomorú vagy vidám zenét hallunk-e, és mindenekelőtt énekeljünk sokat neki!

Segítségünkre lehet Gábor Adrienn Otthon daloló című oldala, ahol rengeteg ötletet kaphatnak az édesanyák: www.otthondalolo.hu. A tanárnő hiszi, hogy sok énekkel és tánccal boldoggá lehet varázsolni egy kisgyermek életét, és küldeté-

sének érzi, hogy ezekre az édesanyákat megtanítsa akkor is, ha esetleg külföldön élnek, hiszen az internet lehetőséget ad arra, hogy legyőzzük az idő- és térbeli korlátokat.

A kisgyermekkor zenei nevelés céljai óvodáskor előtt:

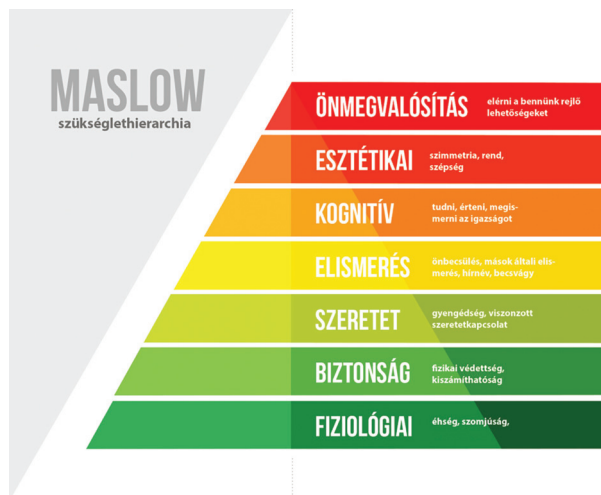
- Felkelteni a gyermek zenei érdeklődését.
- Érzékennyé, figyelmessé, fogékonnyá tenni a környezet hangjai iránt.
- Az énekléssel és az ölbeli játékkal érzelmileg gazdagítani.
- Spontán hangadásra és ritmikus mozgásra serkenteni.
- Felébreszteni az utánpótlás kedvét. (Gábor, Érzelmi nevelés zenével és játékkal, 2011)



6. Az óvodás korú gyermek zenei nevelése (3-6 év)

„Ha a lélek parlagon marad szinte hétéves korig, abban már nem terem meg, amit csak a korábbi művelés vethet el benne...”

(Kodály Zoltán)



5. kép: Maslow-piramis, az emberi szükségletek piramisa

A Maslow-féle piramis az emberi szükségletek hierarchiáját szemlélteti. A fenti ábra azt mutatja, hogy e megközelítés szerint az ember alapvető szükségletei közé tartozik az esztétikai szükséglet, ami a művészetek, köztük a zene befogadását is jelenti. Ha ízlésünk változik is a korral, az életszakaszainkkal együtt, folyamatosan jelen van életünkben az esztétikum iránti igény.

Ha az esztétikai szükséglet nem kap szerepet a nevelésben, a teljes személyiség kialakulása sérülhet. Kodály szerint az óvopedagógus munkája nélkülözhetetlen a zenei anyanyelv művelésében, hiszen az óvodában kezdődik meg az esztétikai ér-

zék rendszerezettebb fejlesztése: játékos ismerkedés a művészetekkel.

A zenének kiemelt szerepe van az érzelmi fejlesztésben, hiszen hozzájárul a magasabb rendű pszichikus funkciók fejlődéséhez. Hátori József agykutató szerint „a zenei képességek fejlesztése ugyanolyan fontos lenne, mint a verbális és matematikai képességeké” (Hátori, 2016).

A zenei képességek erősödésével intenzívebb fejlődésnek indul a gyermek valamennyi képessége. A dalos-táncos játékok összerendezik a mozgásokat, fejlesztik az egyensúlyérzéklet, csökkentik a túlmoz-



gást, motiválják a gyermeket. A nagymozgások fejlesztésére alkalmas játékokkal a gyerekek megtapasztalják a térformákat, nő az állóképességük. Mozgás közben egy belső kép alakul ki a gyermekben, aminek segítségével könnyebben igazodik el térben. A térirányok ismerete szinte észrevétlenül kialakul a játékokkal. A dalhoz bemutatott mozgássor fejleszti a vizuális memóriát.

Az egyensúlyérzék kifejezetten jól fejlődik óvodáskorban. Ez a folyamat szoros kapcsolatban áll a ritmusérzéssel. Ahhoz, hogy a gyermek ráérezzen a mozgás ritmusára, egyensúlyérzék szükséges, ugyanakkor ezt a ritmikus mozgás erősíti. Nemcsak a nagymozgások, hanem a finommozgások is fejleszthetők a zenei tevékenységekkel. A dalok egyenletes lüktetését érzékeltethetjük az ujjak egymáshoz érintésével. A ritmus- és dallamhangszerek megszólaltatása fejleszti a szem-kéz koordinációt, a két kéz koordinációját és a kezek-ujjak összehangolt mozgását. Ugyanakkor fontos tudnunk, hogy öt éves kor alatt a tempó önálló tartása még gondot okoz a gyermeknek.

A mondókák ritmikus tagolása, a „robotnyelv” sem hiábavaló tevékenység. A szótagolást gyakoroltatja, ami fontos lesz később az olvasásnál, a helyesírásnál is. A dalok szövege gazdagítja a gyermek szókincsét. Sok nagycsoportos szereti betűzgetni a dalok szavait, ez igazán hasznos tudás az írás tanulásakor.

A zenei tevékenységek fejlesztik a figyelmet, a koncentrációt és az emlékezetet. Kialakul a megosztott figyelem is, hiszen a dalos játék során összpontosítani

kell a szövegre, a dallamra, a ritmusra és a mozgásra is. A dallamból kiemelt motívum felismerése az analízáló gondolkodást alakítja ki, a motívumok dallammá alakítása a szintézis képességére tanít. Az improvizációs gyakorlatok (pl. névéneklés, zenei kérdés-felelet) kreativitásra nevelnek.

A körjátékok a szociális érést is elősegítik. A szerepcsere, a párválasztás során a gyerekek kimutatják egymásnak szeretetüket, s alkalmazkodóképességük is csiszolódik, ugyanakkor azt is megtapasztalják, hogy sokszor le kell mondaniuk elképzelésükről.

Az óvodás gyermek hangterjedelme egyre bővül, öt-hat hangos dalokat is tud már tisztán énekelni. Hangszeres kíséretet alkalmazásakor szükség van a kitartásra, az alkalmazkodásra és a koncentrációra. A kíséret segít kialakítani a tiszta intonációt.

Mindenféle zenei tevékenység pozitív hatású, oldja a feszültséget, kiegyensúlyozottabbá tesz. „Az ének felszabadít, bátorít, gátlásokból, féltékenységből kigyógyít, koncentrált, testi-lelki diszpozíciót javít, munkára kedvet csinál, alkalmasabbá tesz, figyelemre, fegyelemre szoktat” (Kodály, 1972).

Az óvodás gyermekek játékkal szereznek ismereteket, a zenei képességfejlesztés is játékos módon történik. A szerepjátékok során a gyermekek beleélik magukat egy szerepbe (pl. orvos, boltos), ez nagyon felszabadító érzés számukra, szorongásuk oldódik és vágyaik beteljesednek. A gyermekek a zenét mozgásukkal is kísérik, ez is egyfajta játék, s a ritmus bevésoedését is elősegíti. Ahogy már Kodály is hangsú-

lyozta: „a gyermek ösztönszerű, természetes nyelve a dal, s minél fiatalabb, annál inkább kívánja mellé a mozgást. A zene és testmozgás szerves kapcsolata: énekes játék a szabad ég alatt, ősidők óta a gyermek életének legfőbb öröme” (Kodály, 1964). A gyermekek zenére való szabad mozgásából követni tudjuk az érzelmi élet árnyalatait is.

A kisgyermek (3–5 évig) gondolkodására jellemző az ún. animizmus, ami azt jelenti, hogy az élettelen tárgyakat is felruházza élőkre jellemző tulajdonságokkal. Éppen ezért a zenei fejlesztésben is nagy segítségünkre lehetnek a különféle bábok,

mesés kerettörténetek, amelyekkel még inkább hatni tudunk a gyermekek érzélemvilágára. Mivel az óvodáskorú gyermekek érzélemvezéreltek, így a komplex zenei tevékenységekben kifejezetten nagy fejlődést, érést támogató lehetőségek rejlenek.

A zenei nevelés folyamatában kiemelkedő jelentőségű tényező a pedagógus személyisége: fontos, hogy szeresse a zenét, szeretettel bánjon a gyerekekkel, és át tudja adni a zene iránti lelkesedését. A családi neveléssel összhangban mindez a gyermek ízlésvilágának és zenei képességeinek jelentős fejlődését vonhatja maga után.



Zenei foglalkozás óvodások számára a debreceni Kincses Sziget Mentorházban



A kisgyermek a bölcsődés korához képest sokkal többet ért, kérdez, kutatja a világ dolgait, így napi együttléteink, kirándulásaink, közös programjaink során könnyedén megfigyeltethetjük gyermekünkkel a tárgyak tükörképét (akár a folyóban, akár kis tükörrel a kezünkben), a szabályos és szabálytalan jelenségeket, a változást, az élő és élettelen természetben tapasztalható ismétlődéseket. A természet rendje is ritmust ad az életnek (pl. a nappalt követi az éjszaka, az őszt követi a tél), a feszültségek és a feloldások váltakozásával is szembesülhetünk, elmélyítve ezzel a ritmus általános alapélményét. Elgondolkodhatunk a dalok szövegén, a zenei kérdés-felelet rendjén, használhatjuk a zenei nevelés alaptechnikáit feszültségoldásra is. Megbeszélhetjük, milyen hangulatú a zene, és miért gondolhatjuk, érezhetjük ezt. Gyermekünknek garantáltan mindenre lesz egy válasza. Ezek az elemek később mind részei lesznek a zenei tanulmányoknak.

Érdemes háztartási eszközökből hangszert készíteni, színes rajzokat varázsolni ezekre. A saját készítésű hangszer még kedvesebb is lehet a boltban készen vásároltnál.

Tehetséges gyermekünket mindenképpen írassuk be zeneóvodába, de ha nem érdekli ez a terület, akkor se mondjunk le teljesen a tudatos együtt-éneklésről, együtt-zenélésről annak számos kedvező hatása miatt. A zenei képességek megítélésével bányunk nagyon óatosan, hiszen a zenei téren kevésbé tehetséges gyermek is lehet érzékeny, fogékony a zenére.

A debreceni Kincses Sziget Mentorházban működő zenei foglalkozásokon a fentiek figyelembevételével állítjuk össze a játékos tevékenységeket. A gyereket bevonjuk a közös éneklésbe, szeretik a mozgással kísért énekeket, a játékos feladatokat, bábozást. Felkelti figyelmüket a mesébe ágyazott kerettörténet. Zongorakíséret mellett bátran énekelnek azok is, akik nem szeretnek szólóban énekelni. Zenei foglalkozásainkon a ritmushangszerek is rendre előkerülnek, rögtönzött zenekarunkban szívesen részt vesznek a gyerekek.

Fontosnak tartjuk, hogy a szülők is megismerkedjenek a korosztálynak megfelelő dal- és mondóka-anyaggal, melyekkel otthon is segíteni tudják a hallás és a ritmusérzék fejlődését. Tájékozódjanak arról, hogy a finom- és nagymozgás is fejleszthető zenei eszközökkel, a figyelem, koncentráció pedig zenehallgatással. A zene képes megnyugtatni, figyelmet felkeltetni és fenntartani, mozgásra serkenteni azokat a gyerekeket, akiknek erre szükségük van. A kisgyermek megismerik a csoportos együttműködés örömét a közös énekléssel és zenéléssel, ezt követően pedig biztos alappal kezdenek a kottaolvasás tanulásához és az egyéni zenetanuláshoz kisiskolás korban.



6.1 Könyvek és programok

„A következőkben néhány szakirodalmat, programot ajánlunk az érdeklődő olvasóknak, amelyek különösen jól használhatók az óvodáskorú gyermekek zenei nevelésében.

Játékörletek gyűjteménye

Sok ötletet kaphatunk kisgyermekünk zenei neveléséhez a Mindenben zene című könyvből.



Hegedűsné Tóth Zsuzsanna: Mindenben zene

Nemcsak szakemberek, hanem zenei érdeklődésű szülők is haszonnal forgathatják Hegedűsné Tóth Zsuzsanna ötlettárát, amely több mint száz játékot és kottapéldákat tartalmaz 3-9 éves korú gyermekeknek. A Mindenben zene ötletgyűjtemény arra vonatkozóan, hogyan is lehet a kisgyermek életét zenével megtölteni mindennapjaink során, hogyan lehet zenei játékot csempészni a legapróbb feladatba is. A könyv által bemutatott módszerek a gyermekeket aktivizálják, kreatív gondolkodásra és problémamegoldásra készítik. A könyv különböző nehézségi

fokú játékait nagy sikerrel alkalmazták a Tész-vesz muzsika zenei fejlesztő programban is.

Fejlesztési lehetőségek születéstől iskolakezdésig

Aki bizonytalan abban, hogy miként lehetne gyermeke otthoni fejlesztését tudatosabban megvalósítani, annak sokat segíthet Deákné B. Katalin Anya, taníts engem! című könyve, ami fejlesztési lehetőségeket és elvárható követelményeket tartalmaz születéstől kisiskoláskorig. A könyvben tanácsokat kapunk a zenei fejlesztésre is. Nagy segítséget jelent, ha megtalálható a kötet az édesanya polcán, hiszen számtalan ötletet lehet belőle meríteni, iránymutatást kapni a mindennapok otthoni fejlesztő munkájához.



Deákné B. Katalin Anya, taníts engem! című könyve



Zenebatyu élményprogram

Különleges élményt nyújtanak Sőnfeld Mátvás pszichopedagógus, zeneterapeuta előadásai, óvodásoknak, iskolásoknak szóló programjai, rendhagyó énekórái, aki interaktív, környezettudatos hangszerbemutatót tart minden korosztálynak. A humoros foglalkozásokon hallható kacagó pohár, szaxofon készül egy nagy műanyag pohárból, a Star Wars zenéje pedig szívószálon szólal meg. A Zenebatyu élmény-

program nagyon sokrétű, mindenki saját igényei szerint csemegézhet belőle. A zeneterapeuta célja, hogy közelebb hozza a zenét az érdeklődőkhöz, élményt adjon, melyet akár további otthoni kísérletezés is követhet. Feltehetőleg a foglalkozások után megnő a zenekedvelők száma a gyerekcsoportokban, mert ezeken az alkalmon az is jól szórakozik, aki eddig nem talált élményt a zenében.

További információ: www.zenebatyu.hu



Különleges öko-hangszerbemutató a nyíregyházi Kincses Sziget Mentorház konferenciatermében



Nagymozgással kísért verstanulás a debreceni Közép utcai Óvodában (Sőnfeld Mátvás, Zenebatyu élményprogram)



Rezgés szemléltetése óvodásoknak (Sőnfeld Mátvás, Zenebatyu élményprogram)

7. Iskoláskorú gyermek nevelése (6–14 év)

„...a zene nemcsak zenére tanít. Ezek a gyermekek jobban számolnak, mert a szám nem elvont fogalom nekik, testükben érzik a ritmussal. Hamarabb olvasnak folyékonyan, mert a mondatokban érzik, éreztetik az összefüggő zenei formát. Szebben, pontosabban írnak, mert a kottairás nagyobb vigyázatra szoktat, ott egy kissé félrecsúszott pont már más hangot jelent. A helyesírást is gyorsabban megtanulják, grafikai érzékük is fejlődik.”

(Kodály Zoltán, 1956)

A zenei nevelés transzferhatását már Kodály Zoltán is felismerte, ahogy a fenti idézet is igazolja. A későbbi kutatásokat megelőzve jutott arra a megállapításra, hogy a zenét tanuló gyerekek jobban számolnak, hamarabb olvasnak, pontosabban írnak, hiszen a kottairásban egy kis félrecsúszás már másik hangot jelöl, ezért a kotta használata különösen megköveteli az elővigyázatosságot, a precizitást. A tudományos kutatások nem meglepő módon ugyanerre az eredményre vezettek: „...a gyermekek, akik naponta részesülnek szisztematikus zenei nevelésben, melynek éneklés az alapja, minden más tárgyban is ügyesebbek, jobban haladnak, mint társaik, akiknek csak a rendszeres heti két énekórájuk van. A naponta végzett zenei foglalkozás igen gyors tempóban fejleszti ki a zsenge gyermekben a ritmusérzékét, a tiszta éneklés iránti készséget, az átélt interpretálást, élesíti a memóriát és pontosságra nevel. A zenei tempó- és dinamikai jelekre való figyelés csiszolja a felfogóképességet, kiműveli a kifejező készséget, és gazdagítja a gyermekek fantáziáját. A gyors asszociálás és koncentrált figyelés kifejleszti a matematikai készségeket, és a zenei ritmus érzékelése jobb tornászokat nevel belőlük” (Szőnyi, 1984. 35.). A napjainkban folyó vizsgálatok is alátámasztják

ezeket a megállapításokat, például Gévainé Janurik Márta egyértelmű összefüggést mutatott ki a zenei képességek és az iskolakezdéshez szükséges alapképességek fejlettsége között (Janurik, 2010).

A kisiskolás kor (6–10 év) a szervezett tanulás első periódusa. Nő a figyelem időtartama, aminek következtében már van türelme a gyerekeknek zenei jelenségeket is megfigyelni. A ritmus- és éneklési készség elérheti már a felnőttkori fejlettségi szintet. Már nem utánzással tanul a gyermek, hanem hozzáteszi egyéniségét is, a tanult darab előadása során érvényesíti saját elképzelését, szívesen improvizál. A zene jelentősége a gyermek számára már nemcsak a játékos, ritmikus mozgás és éneklés közösségi élménye, hanem az ismeretszerzés új forrása is. Egy új tudás elsajátítása önmagában is motiváló hatású lehet. Ekkor kerül sor a zenei írás-olvasás alapjainak elsajátítására az énekórán, a zeneiskolai előképző és szolfézs csoportokban, hiszen a gyerekek már képesek a hangokat és jeleket egymásnak megfeleltetni. A zene értő hallgatását is elősegíti, ha a gyermek maga is énekel, zenél, például hangszeren játszik, kórusban énekel, zenekari munkában vesz részt.



A magánúton történő hangszerstanulás, zeneiskolai tanulmányok már szép sikereket hoznak ebben a korban. A zenepedagógusok iskoláskorúak számára is számos speciális zenetanulási módszertant dolgoztak ki. A gazdag választékból példaként említsük meg a Csengő-bongó módszert!

A módszer az óvodás és kisiskolás korú gyermekek zene iránti érdeklődését szeretné felkelteni, lehetőséget biztosítva számukra a hangszeres játékra a jelenlegi óvodai, iskolai zenei képzés kiegészítőjeként. Előnye, hogy nem kell hozzá zenei előképzettség, a gyermekek a kottát könnyen átlátják a színek által, óvópedagógus/énektanár segítségével. A készletet tartalmazó kották ismert gyermekdalokat tartalmaznak – egyfajta színes kottára átdolgozva. A néhány próba alatt elsajátított, nagy figyelmet igénylő produkciókból kitűnő ünnepi előadás válik a szülők és diákok nagy örömére. A kottakép a gyermekek életkorától függően fokozatosan módosul: az egyszerű színes kottától fokozatosan jut el a zenetanuláshoz nélkülözhetetlen ötvonalas rendszerhez. A későbbiekben bármely hangszer választása esetén az ötvonalas kotta már nem lesz idegen a csengettyűző gyerekek számára, könnyebben elsajátítják azt.



Hangolt fém csengettyűk

Az iskoláskor (10-14 év) a tudatos intellektuális tevékenység kora. Ebben a korban szilárdul meg a harmóniaérzék (Asztalos, 2015). A zenei képességek alakulására komoly hatást gyakorol, hogy a serdülő részt vesz-e zenei tevékenységben. Az együttes éneklés, zenélés esetében a vezető szerep általában a – legtöbb általános iskolában működő – kórusé. A zenéhez kapcsolódó társas érzés személyiségalkító hatású, az együttes produkciójából fakadó élmény pedig örömforrást jelent. A kóruséneklés tudatos zenehallgatást, esztétikai élmény-befogadó képességet alakít ki, ezen kívül szociális érzékünket fejleszti.

Daniel H. Pink viselkedéskutató Mikor? című könyvében bemutatja a kórusban való éneklés előnyeit. Számos amerikai kutatásra hivatkozva rámutat arra, hogy ez a tevékenység csökkenti a pulzusszámot, növeli az endorfinszintet, javítja a tüdőfunkciót, növeli a fájdalomküszöböt. A csoportos éneklés hatására nő az ellenanyagok termelése a szervezetben, így könnyebben legyőzzük a fertőzéseket. A kórusban való éneklés hangulatjavító, csökkenti a stresszt, a depresszió tüneteit, kedvezően hat az önbecslésünkre. Jó közérzetet eredményez a tagokban az a közösségi élmény, hogy „összehangolódhat” másokkal (Pink, 2018).

A debreceni Kincses Sziget Mentorházban működik a Kincses Kórus, mely 2017 szeptemberében alakult a „mindenki másképp egyforma” gondolat jegyében. Azzal a céllal jött létre, hogy mindenkinek legyen lehetősége meg tapasztalni a közös éneklés élményét, ha különleges bánásmódot igénylő, befogadják, ha tipikus

fejlődésű, tanulja meg elfogadni és értékelni a másikat. A kórus tagjai koraszülött gyerekek, valamint az ő testvéreik és barátaik. A kórusba járó gyermekek szülei azt vallják, hogy mindenképpen szeretnék gyermekeiknek a kóruséneklés élményét megadni, hogy ez által oldott légkörben, csodálatos dallamokat és hangzatokat szölkaltathassanak meg és hallhassanak úgy, hogy közben átérzhessék, ők is ennek a csodálatos összhangnak a részei. A szülöket büszkeséggel tölti el, hogy gyermeküket színpadon látják – különleges helyzetben, melyből önbizalmat meríthet, sikerélményhez juthat. Célunk az egészséges önértékelés kialakításának segítése is. A gyermekek jól érzik magukat egymás társaságában, igazi barátságok szövödnek a próbák alkalmával. A kórus tagjai szociális érzékenységet tanulnak, önkontrollt gyakorolnak, nagyfokú fegyelmezettségről adnak tanúbizonyságot nemcsak a fellépések, de a próbák alkalmával is. Segítik egymást, türelmesek, udvariasak. A zárkózottabb gyermekek kinyílnak, egyre biztonságosabban mozognak barátaik között, de a „világot jelentő deszkákon” is.

A foglalkozások hatására a szülők is kedvet éreznek magukban az otthoni együtt éneklésre, zenei anyagokat ismerhetnek meg közvetlen és közvetett módon. Motiváltabbá válnak a zenei fejlődéstámogatásban rejlő lehetőségek kiaknázásában, hiszen gyermekükön is tapasztalhatják a zene kompetenciafejlesztő hatásait. Célunk olyan zenei élményt adni a gyerekeknek, amely során barátokat talál, figyelme, hallása fejlődik, és nem utolsósorban zenekedvelővé nevelődik.

Az első általunk megtanult kórusmű Balázs Árpád Bodzavirág című műve volt, melyet a Mindenki című Oszkár-díjas kisfilmben hallhattunk. A filmmel ellentétben – a mi előadásunkban – valóban MINDENKI énekelhette Nemes Nagy Ágnes költeményét. Repertoárunkat kánonok, egy- és többszólamú művek és a saját szerzeményű Koraszülött induló alkotja.

Mentorházainkban lehetőség van az Ulwila-féle színes kotta módszerrel való megismerkedésre is – erről a 9.2. fejezetben olvashatnak.





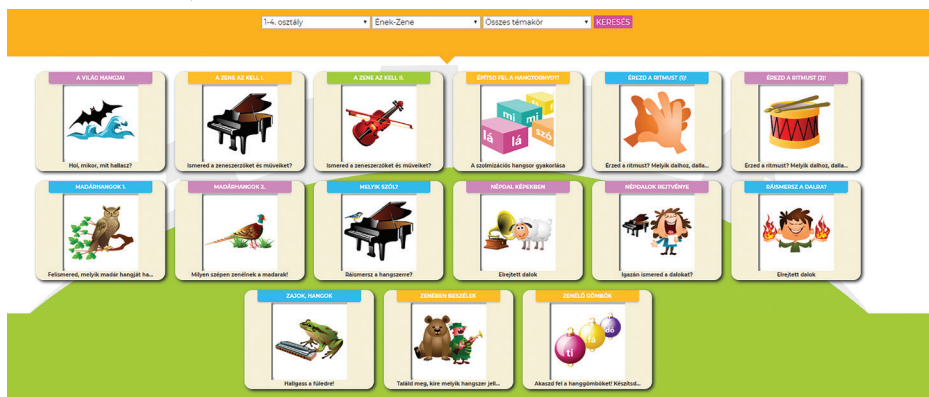
Pillanatképek a debreceni mentorház Kincses Kórusának életéből. Kórusban énekelni szép élményt nyújt, és megtanít odafigyelni a másokra.

7.1 Zenei oktatóprogramok

A napjainkban népszerű digitális oktatóprogramok, alkalmazások mind a kódlyi alapokon nyugvó kottaolvasást tanítják, csak a megjelenítés új, melyben nagyobb hangsúlyt kap a játékosság és a kreativitás.

Tekintsünk át ezek közül néhányat:

OkosDoboz – Játék a tanulás!



Az OkosDoboz felülete

Az OkosDoboz egy olyan digitális „kincsesláda”, mely játékokkal, feladat-sorokkal és rövid oktató videókkal segíti az általános iskolás korú gyerekeket az ismeretek elsajátításában és gyakorlásában, szinte minden képességtérületen. Miközben a gyermek úgy érzi, csak játszik, valójában képességeit fejleszti. Rengeteg zenei feladatot kínál a gyerekeknek ez az

oldal. Hangtornyot építünk, ritmust ismerünk fel, hangszerek hangját egyeztetjük, hanggömböt akasztunk fel, elveszett népdalokra bukkanunk. Jó szórakozás az egész családnak! A főoldalon nemcsak feladatokból, játékokból és videókból válogathatunk, hanem elkészíthetjük személyes oldalunkat, és részesei lehetünk egy nyere-ményjátéknak is.

Zenesziget applikáció



A Zenesziget alkalmazás felülete

Szabó Norbert már egyetemi hallgatóként felismerte a játékosítás és a digitalizáció lehetőségeit az általános iskolai énekoktatásban, amelyből megszületett a Zenesziget, egy alsó tagozatos tanulók zenei oktatására tervezett szoftver, amely az énekórák módszertani anyagát gazdagítja a 21. század technikájával. A program alapját jelentő „feladatbank” kérdéseinek

elkészítésekor a tanterv által előírt zenei készségek, képességek fejlesztését, zeneelméleti ismeretek elsajátítását tűzte ki célul, amelyek a következők: hallásfejlesztés, dallam-, ritmus-, harmónia-, hangszín-, hangerőhallás; relációk, hangulatok, karakterek azonosítása; zenei formák ismerete; zenei memória és belső hallás fejlesztése; zeneelméleti ismeretek.



A Zenesziget négy fő tematikus részt tartalmaz: „Hangerő”, „Ritmussíkság”, „Hangköztársaság” és „Zenegvár”. A Zenegvár kivételével minden rész tartalmaz egy témához tartozó hangzó ismeretanyagot, amelynek elsajátítását a Játékkuckó feladatainak segítségével lehet gyakorolni. Minden feladatmegoldás eredményéről pontszám formájában kapunk visszajelzést, melynek értékét a megoldásra szánt idő mennyisége és a feladat elvégzésének pontossága

adja. A szoftver zenei anyagát kitűnő zenészek és együttesek biztosítják.

A szoftver célja a zene megszerettetése, megértetése a kisdiákokkal. A különleges program által még a „zeneszerzés” is elérhetővé válik a gyermekek számára. A legnagyobb siker – az alkotók tapasztalatai szerint – a karaoke funkció, hiszen a kisgyermekek egy bátorító kíséret segítségével nagyon szívesen énekelnek.

Madárszó alkalmazás



A Madárszó alkalmazás felülete

Ez az ötletes alkalmazás táblagépre készült. Fejleszti a zenei memóriát, a hallást és a kottaismeretet. Nagy segítséget nyújt a szolmizáció megismertetésében, mindezt játékos formában, a gyermekek érdeklődésének megfelelően. A játék lényege, hogy a játékosnak egy madárcsaládot kell távvezetékekre ültetnie, így biztatva őket éneklésre. A madarakat úgy

kell elhelyezni, hogy egy előzőleg hallott dallamot formáljanak. A gyerekek játék közben lépésről lépésre sajátíthatják el a zene és a kottairás alapjait, miközben a feladatok egyre nehezednek.

Az elsősorban kisiskolásoknak és a zeneiskolák első és második osztályos tanulóinak szánt applikáció hasznos lehet

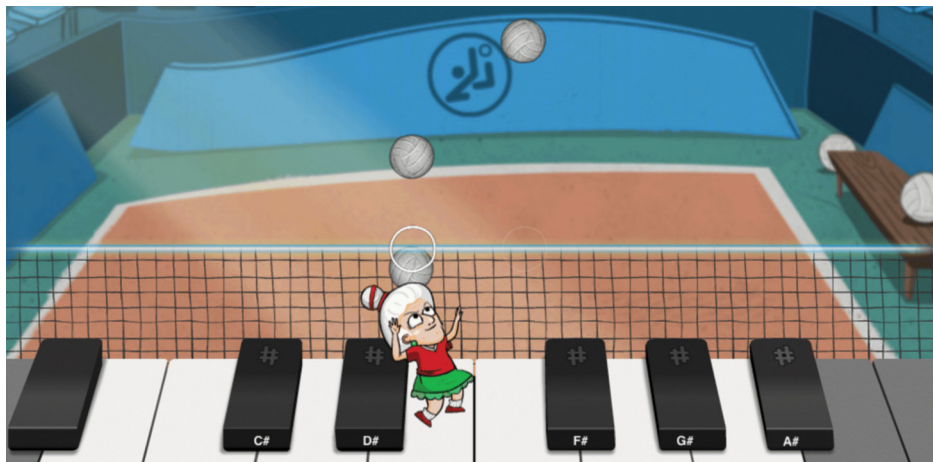
akár még otthon is, mert a zenekedvelő szülők bevezethetik általa gyermekeiket a szolfézs világába. A játék ötlete Koloncsák Zsolt zongorista-zenepedagógustól szár-

Piano summer games

A Föld országainak himnuszait játszhatjuk el ebben a zenei játékban. Irányíthatjuk a képernyőről vagy a szintetizátorhoz csatlakoztatva tabletünket a beépített

mazik, aki már korábban is nagy sikerrel használta ezt a játékot – akkor még papíralapon.

mikrofon segítségével. A sikeres lejátszásokért aranyakat kapunk, melyek új himnuszok megvásárlására használhatók fel. Kitűnő ritmusérzék-fejlesztő játék.



Piano summer games felülete

A digitális ritmusjátékok világa

A kilencvenes években született Japánban a videojátékok egy új típusa: a digitális ritmusjáték. Ezek ritmusérzék fejlesztő játékok, a résztvevők gyors reakcióidejüket kamatoztathatják bennük. A szem-kéz koordináció igazi kihívást jelent ezekben a játékokban, számít a gyorsaság, az azonnali helyzetfelismerés. A játékok bővülő tárháza sokszínű élményt nyújt kedvelői számára.

Kezdetben a „BeatMania”, a „Dance Dance Revolution” és a japán dobok szí-

mulátora, a „Taiko Drum Master” voltak a legnépszerűbbek, melyek nemcsak a zenei szórakoztatást helyezték előtérbe, hanem remek sportolási időtöltést is biztosítottak a mozgásérzékelő technológiájának köszönhetően. A cél önmagunk legyőzése, hogy minél magasabb szintre jussunk el az egyre összetettebbé váló feladatokban.

Hasznos, ha a gyermekeink nemcsak manuális, hanem teljes testet átmozgató, ritmusérzék fejlesztő játékot is használnak – akár az Xbox segítségével.



8. Hangszerjáték

A „zene” szó hallatán a ma élő emberek nagy többsége rögtön és kizárólagosan a popzenére gondol, és csupán annak hallgatására, nem pedig a zenélésre... Korábban ez nem így volt.

A „zene” szó hallatán a ma élő emberek nagy többsége rögtön és kizárólagosan a popzenére gondol, és csupán annak hallgatására, nem pedig a zenélésre... Korábban ez nem így volt.

Legány Dezső Purcellről szóló könyvében olvashatjuk, hogy annak idején, a 17. században még a cipészek városzobáiban is lantok és egyéb hangszerek lógtak a falakon, hogy a vendég, míg lábbelije elkészül, lantmuzsikával szórakoztathassa magát. A régebbi korokban a hangszeres zenélés és a kóruséneklés nagyon népszerű volt, igaz, nem is voltak mobiltelefonok, amivel napjainkban elűjtük az időt várakozáskor.

A régészek találtak 70 000 éves csontfúruját is, ami azt jelenti számunkra, hogy a zene, a zenélés az emberiség ősi kifejezés módja. Az ókorban a zenének varázserőt tulajdonítottak, még a gyógyításban is használták. A zene a középkori hét szabad művészet között is helyet kapott. Jó lenne, ha napjainkban is minél több kisgyermek kezébe kerülhetne hangszer, és a zene visszanyerné régi tekintélyét!

A csecsemő kezébe csörgőt adunk, zérlő játékot, esetleg éneklő plüssöt vásárolunk. A kisbabát az énekszó hangadásra készíteti. És ezután mi történik? Bekapcsoljuk a számítógépet, CD-t, televíziót, Mp3/Mp4 lejátszót... Gyermekünk készen kapja mindazt, amit maga is művelhetne. A gyermek na-

gyon sokszor nem kerül hangszer közelébe a továbbiakban – alkotó módon. A problémát súlyosbítja, hogy az állami zeneiskolákba csak a legtehetségesebb gyerekek kerülhetnek be. Hogyan fejlődjön az, aki kevésbé muzikális? Pedig a hangszerstanulás fejlesztő hatását nem lehet eléggé hangsúlyozni.

A legfontosabb, hogy olyan élményeket kapjon a gyermekünk, olyan példákat lásson, olyan benyomásokat szerezzen, amelyek alapján megszületik benne is az elhatározás a hangszerstanulás irányában.

Az 1-2 éves gyerekek vonzódnak a hangot adó eszközökhöz, a rázható, ütögethető hangszerekhez. Ha a környezetükben nincs ilyen, maguk csinálnak. Összeütögetik, rázzák az építőkockákat, dobként használják a lábast, homokozó vödört stb. Cselekvésük közben hangadással, kiáltozással kísérik mozdulataikat. Ez még nem zenei megnyilvánulás, de mindenképpen önkifejezés, ahogyan a játék is az: az érzelmek és a kíváncsiság a mozgatórugója.

A természetes anyagú ritmushangszerek felidéznek azt az ősi időszakot, amikor az ember abból készített hangszeret, amit a természetben talált: fából, csontból, termésekből és kőből. Egyszerű „hangszert” ott is készíthetünk különböző anyagok (kavics, borsó, bab, kukorica, rizs, fadarab, dió, gesztenye, kupak) ötletes felhasználásával. Az új eszközök, formák felkeltik a gyerme-

kek figyelmét. Segítségünkkel fokozatosan megismerhetik a hangszerek tulajdonságait, megtapasztalhatják mozgulataik és a hangzás összefüggését. Így válik érezhetővé, tapinthatóvá számukra a hang, a ritmus. A mozgulatok hatására fejlődik a manipuláció, a finommotorika, a szem-kéz koordináció, a térpercepció, az egyensúlyérzékelés. Hangszereinkkel érzékeltethetjük egy-egy jól ismert mondóka, vers lüktetését.

Az óvodásokat mindenképpen érdemes zeneóvodába íratni, amely megalapozza a későbbi szolfézstanulást. Ezután következik az előképző, majd a hangszerválasztás: kisiskolás korban javasolt, hogy gyermekünk megismerkedjen egy számára szimpatikus hangszerrel.

Sok szülő tanácstalan a hangszerválasztást illetően. Furulya, zongora, hegedű, xilofon, ütőhangszerek... Van bőven választék! A furulya minden fúvós hangszer alapja. A zongorán könnyű sikerélményt elérni, de később sokkal nehezebb a többszólamú mű-

vek megszólaltatása, kotta nélküli előadása. A vonós hangszerek kezdetben okoznak nehézséget, hiszen igazán jó hallás kell a tiszta hangképzéshez ebben a hangszercsoportban (nem elhanyagolható szempont, hogy a hegedű nagy hatással van a matematikai képességek fejlődésére is).

Nagy kitarás kell a kisgyermektől, hogy ne adja fel a gyakorlást, ám a befektetett munka megtérül, és néhány év múlva akár egy zenekarba is bekerülhet. Ez különösen nagy vonzerő a fiatalok számára.

Az első feladat tehát: válassz hangszert!

Nagy segítség a hangszerválasztásban, ha koncertre visszük gyermekünket, fontos, hogy mindenképpen élőben találkozzon a hangszerekkel. Olvassunk a gyermekünknek a hangszerek világáról, beszélgessünk róluk! Engedjük, hogy egy év zenei előképző után a gyermek válasszon hangszert, persze észszerű keretek között. Ha ezeket a szempontokat betartjuk, szilárdan meg tudjuk alapozni a gyermek későbbi zenei tanulmányait.

8.1 A hangszertanulás fejlesztő hatásai

A hangszertanulás (mint ahogy a 2. fejezetben olvasható) nem csak a zenei képességeinket fejleszti. A hangszerjátéknak, mint számos tudásnak a világon, transzferhatása van: a megtanult dolgoknak, elsajátított képességeknek hasznát vesszük az élet más területein is.

Az aktív zenélés az összes alapképességre pozitív hatással van. Fejleszti a nagymozgásokat, mozgásunk akaratlagos irányítását. Kialakítja a helyes testtartást, javítja az állóképességet. A fúvós hangszer és az éneklés helyes légzéstechnikát alakít ki, de nem csak a fúvósok esetén be-

szélhetünk erről: ahogy énekléskor, még zongorázáskor is „levegőt veszünk” a daltamsorok előtt, felemelt kézzel lendületet adunk, ezzel segítve a tagolást és a kéz lazítását. A levegővétel felhívja a figyelmet valami kezdetére és végére, arányérzékünket alakítja.



A hangszerjáték fejleszti a finommotorikát, ügyesíti a kis kezeket. Erősíti a kéz izmait, javítja a szem-kéz koordinációt. Minden hangszer megszólaltatásához kézügyesség kell. A zenélés megtanítja a testet-lelket összehangoltan működtetni.

A zenélés fejleszti az érzékelés, észlelés képességét, ezen belül különösen a vizuális és auditív percepciót. Javul a szemmozgás, a szemfixáció, a vizuális memória, alak- és színkonstancia, a téri orientáció, hiszen a kottát ugyanúgy balról-jobbra olvassuk, mint a betűket. A hallás területén a gyermek el tudja különíteni a zenei hangot a zörejtől, azonosítja és megkülönbözteti a hangszerek hangját és a zenei hangokat is differenciálja.

A zene a gondolkodást is fejleszti. Nemcsak azzal, hogy ismereteket ad, hanem azzal is, hogy a hangszeres zene feladatmegértés és feladatmegoldás sorozatából áll. Maga a kotta is feladatot ad, így ráneveli a gyereket a helyes feladatmegoldásra, az utasítások pontos követésére, amelyet feltehetően elvár magától majd más tanórán is. A zene kialakítja az absztrakció képességét is, például megtanítja elkülöníteni a lényegest a lényegtelenről.

Figyelemfejlesztés terén a zene fontos előnye a koncentrációs képesség, a tartós figyelem kialakítása és a megosztott figyelem, ami később nagyon fontos lesz az élet egyéb területein. Gondoljunk bele, például a zongorista egyszerre figyel, vagyis váltakozva koncentrál a kezére, a kottára, a kíséretre, a dallamra, az utasításokra, a pedálra, a hangerőre, a mozgásra,

a ritmusra, a hangsúlyra... és mindez egy a teljesség igénye nélkül felsorolás. A zenekari zenész figyel önmagára, a kottára, a hangszerre, a társaira és a karmesterre. Egy zenésznek nem jelent akkora kihívást például az autózvezetést sem megtanulni, hiszen ott is egyszerre kell figyelnünk az autó működésére, a forgalomra, a gyalogosokra, a közlekedési szabályokra.

A hangszerstanulás folyamatában a dallamok, művek előbb-utóbb kívülről játszandók, ezért intenzíven fejlődik a rövid és hosszú távú memória is. Megkönnyíti a zenész dolgát, ha valamit kívülről megjegy, mert akkor arra nem kell már a későbbiekben figyelnie. Ha tudja a dallamot, koncentrálhat annak megformálására, a kotta utasításaira, az esetleges technikai kihívásokra.

Nagy hatással van a zene a képzellet fejlődésére is, hiszen a zenehallgatás különböző érzéseket, emléképeket vált ki belőlünk, asszociációkra készítet. Általa könnyebben megértjük a többi művészeti ágat is, a transzferhatás itt is tetten érhető.

Fontos kiemelni a zenélés pszichés fejlesztő hatását. Fejlődik az érzelmi, akaratú élet, a magatartás, a kitartás és a monotóniatűrés. Gondoljunk csak a rengeteg otthoni gyakorlásra, a bizonytalanabb próbálkozásokra és a nagy örömrre, amikor végre sikerül eljátszani egy darabot! A zenetanulás megtanít megbecsülni az elért eredményeket, szorgalomra ösztönöz. A zenélő gyermeknek fejlődik az önkifejezése. A hangszeres játék megtanítja érzelmei kifejezésére, egy komplex informá-

ciós eszköz (hangszer) használatára, így kommunikációs képessége is jobb lesz. A zenélés feszültséglevezető, egészségmegőrző, stresszoldó hatású.

A számolás képességének is segítője a zene. A ritmusértékek, az ujjak számozása, az egyenletes lüktetés, később az egész és fél hangok aránya, a hangközök, hármashangzatok, s az összhangzattan: ez mind matematika. Érdekes megfigyelés, hogy sok matematikus, fizikus játszott hangszeren. Einstein és Bolyai János kitűnő hegedűjátékos volt (a Bolyaiak zeneelmélettel is foglalkoztak), Teller Ede pedig kiváló zongorista volt. A zenei kreativitás azonban más területeken is megmutatkozott, Kepler, a híres csillagász, a bolygókhoz hangsorokat rendelt, Newton a spektrumban fellelhető hét színhez hozzárendelte a skála hét egész hangját. Az előbbieket újabb bizonyítékai annak, hogy van valamiféle kapcsolat a zenei tehetség és a matematika között.

Ne felejtsük meg a szociális viselkedés terén tapasztalható fejlesztő hatásról sem! A zenélő gyermek megtanul igazodni a társaihoz, a felnőttekhez, fejlődik a toleranciája, kialakul benne az együttműködés képessége. A zene ugyanakkor pozitív értelemben vett tekintélytiszteltetésre is nevel. A növendék tiszteli tanárát, idősebb társait, a művészeket. Látja, hol tart hozzájuk képest. Egy jó tanár munkája példaadó, motiváló erő.

Hajlamosak vagyunk elfeledkezni a tanárral való személyes kapcsolat erejéről, pedig nagy előnye ez is a hangszertanulásnak. Heti két alkalommal a zenetanár

csak a tanítványra figyel, segíti, meghallgatja, tanácsokkal látja el. Ez kedvező esetben kiterjedhet a helyes önértékelés kialakítására is.

A zenélés azonban nemcsak alkalmazkodni tanít, önállóságot is ad: egy hangversenyen egyedül kell előadni a művet határozott fellépéssel, magabiztosan. A hangszerjáték kialakítja a szabálytudatot, amely az élet minden területén elengedhetetlen. A zene fegyelmezett magatartásra nevel.

Nagy szerepe van a beszédfejlesztés területén is. Különleges helyzetben akár beszédindító is lehet. Kedvező hatása a kommunikációs, beszéd- és artikulációs készségre. A beszédmegértés is fejlődik általa. Bővül a szókincs, gyorsul a beszédtempó. A kottaolvasáskor is ugyanúgy előbbre kell járnia a szemnek, mint az olvasáskor: ezért a zenélés kedvező hatással van az olvasásra is.

A zenélés komplex gondolkodási képességeinket is fejleszti: segít az összetett feladatok kezelésében, a logikai gondolkodás fejlesztésében.

A zenei képességfejlesztés területén fontos kiemelni, hogy bővül a gyermek dalkincse, megtanulja a hangok relatív neveit, zenetörténeti ismeretekre tesz szert, klasszikus műveket ismer meg. Fejlődik ritmuskészsége, mely elengedhetetlen a művek autentikus előadásában és a kamarazenében. Kialakul a zenei hallás, a formaérzék és a zenei alkotókedv. A tanult hangszer örök társa lesz az életben, amihez mindig fordulhat egy kis feltöltődésért.



Ez a felsorolás is igazolja Kodály 1964-es megállapítását, mely szerint a zene-tanulás egész személyiségünkre pozitív

hatással van: „A zene a gyermeki agy fejlődésének csodaszere: mert az idegi kapcsolatok kialakulását, gazdagodását serkenti” (Kodály, 1964).

8.2 Könyvajánló – zenetanuláshoz

Csicsergő



Horváth Istvánné Smid Anna: Csicsergő. Olvasókönyv és foglalkoztató

A Csicsergő zenei tankönyvcsalád első kötete a zeneiskolai szolfézsoktatás előképző évfolyama számára íródott, kislétszámú gyermekek számára. Előképző évfolyamba a zeneóvoda után, az általános iskola első/második osztályában kerül a gyermek. Ez az osztály alapozza meg a ze-

nei írás-olvasást. Ezután már hangszert is tanulhat gyermekünk. A Csicsergő 1. kötet megalapozza a későbbi hangszeres tanulmányokat. A kötet nagy hangsúlyt fektet a készségfejlesztésre. Magyar és európai dallamokat tartalmaz, színes illusztrációkkal ragadja meg a figyelmet.

A Csicsergő zenei tankönyvcsalád játékos foglalkoztató és olvasókönyvhöz munkafüzet is kapcsolódik, amely a zenei írás-olvasás rejtelseibe vezeti be a gyerekeket.

A kötet érdekessége, hogy a mellékletben található egy újjbáb, „Csicseri”, a kismadár.

Őt minden kisgyermek elkészítheti magának és beleteheti egy szörme fészekbe, amit a foglalkozások elején a gyerekek a nyakukba vesznek. Csicseri a játékok közben így nem zavar, de mindent hall. Sok játékos feladat kapcsolódik hozzá, pl. eltornázhatja a dalt, énekelve taníthatjuk repülni, olvasunk és írunk vele.

Rengeteg játékkötletet is tartalmaz a kiadvány: színes lufik, élő ritmus, virágritmus, állatfigurás játék. A könyv által érdekes játékká válik a szolfézstanulás!

Játékos szolfézs című könyv – akár otthonra is!



Olga Kamozina: Játékos szolfézs könyv

Olga Kamozina Játékos szolfézs című könyvében a mesék által elutazunk Muzsikaországba, és megismerkedünk lakóival. A történetek szereplői szolmizációs hangok és hangközök – melyek színes illusztrációkon is láthatóak. Mire a kalandokat elolvassuk, észrevétlenül megismerkedünk a szolfézs alapjaival. Ajánlott óvodás és kisiskolás gyermekeknek. A szülők számára különösen nagy segítséget nyújt a szülői útmutató, amely a mesék végén található, így könnyen megvalósítható otthoni használata is.

A tartalomból:

1. mese - Városok a folyó két partján
2. mese - Muzsikaország lakói
3. mese - A hangok házikót választanak
4. mese - Egész hang, félhang
5. mese - Váratlan viták
6. mese - Melódia Tündér
7. mese - Melódia Tündér kis segítői, a hangközök
8. mese - A hangközök buk fenceznek
9. mese - Mindenki vezér akar lenni

Eperhajó

Az Eperhajó módszer szintén játszva tanítja zenére a gyerekeket. Szerzője Molnár György, az Omega basszusgitárosa.

A zenepedagógiában régóta szavakkal helyettesítik a hangokat, amelyek azok betűjelével kezdődnek. (pl. Cérna-Géza-Diót-Árul-Ezért-Helpénzt-Fizet) Ez azonban csak a hangok nevének megjegyzését könnyíti meg. A kotta általában a gyermekek számára áttekinthetetlen labirintus. Molnár György ezért színes figurákat rajzol a kottába. A gyermekek számára így jobban érthető, látható a különbség a hangok között, és a figyelmüket is jobban ébren tartja. Színezős feladatokkal foglalkoztató könyvként is funkcionál az Eperhajó, amely olyan szülők számára is ajánlott,



akik maguk szeretnék gyakorolni gyermekükkel. A könyvhöz CD melléklet is tartozik, amelyen többféle előadásban is meghallgathatók a tanult dalok, mintát adva a darabok interpretálásához.

A módszer különösen ajánlható dislexia-veszélyeztetett gyermekeknek, mert

könnyű eligazodni az Eperhajú jelrendszerében. Ez a módszer is átvezeti a gyermekeket a hagyományos kottairás rendszerébe: előbb elhagyja a kottafej figuráját, majd a színét, legvégül a vonal színét is. A módszer népszerűségét mutatja, hogy egyre több elégedett szülő véleményét olvashatjuk az www.eperhajo.hu honlapon.

8.3 Egy barátságos oktatóprogram: Simply piano

A Simply piano digitális zongoraoktató alkalmazás arra a leegyszerűsített szabályra épít, hogy minden ujjunknak állandó helye van a zongorán, akárcsak Bartók Mikrokozmoszának első kötetében. C=1.ujj, D=2.ujj, és így tovább. Ez a módszer természetesen csak a kezdő szinten alkalmazható, de ott nagy segítséget nyújt.

A program beszámozza az ujjakat és a megjelenített hangjegy fölé is odaírja, melyik ujjal kell billenteni. Az alsó megjelenő sorban pedig a zongora billentyűi jelennek meg, ezzel is könnyítve a tanuló munkáját, háromszoros segítséget nyújt-

va ezáltal számára: kottafej, számozás és elhelyezkedés. Azt, hogy hol tart éppen a zongorista, egy függőleges vonallal jelöli. Ha a hibaszám elér egy bizonyos szintet, akkor a játékos gyakorló módba teszi,

lépésenként felépítve a feladatokat. A program nagyon érzékeny a ritmikai pontatlanságokra, nagyon kis eltérésnél sem fogadja el a hangot. A program vége alapos értékelést ad a dallam és a ritmus, valamint a tempó tekintetében.

És a lényeg még csak most következik: a zongorázás nem szólóban történik, hanem kísérettel! A program lehetővé teszi,

hogy egy nagy zenekarnak vagy rockzenekarnak legyünk a részei, így, amit hallunk, kezdettől élvezhető is. Az egész művet halljuk akkor is, amikor mi még csak egy-egy hangot játszunk. Igazi élményszerű játék, melyben a játszó gyermek szinte fel sem fogja, hogy használata során mennyit fejlődik, ügyesedik. A játékban önmagunkkal versenyzünk, és egyre magasabb szintre jutunk el.



Zongoralecke a Simply Pianoval (jelen esetben szintetizátor is kapcsolódik hozzá). Ez a program mindenkit érdekel!



9. Speciális nevelési igényű gyermekek fejlesztése

„A művészet gyógyszer, gyógyító erő, az öngyógyítás egyik legfontosabb eszköze, módja. Mi másért jöttek volna létre a különböző művészeti ágak az emberiség hajnalán, ha nem a testi és a lelki bajok csökkentésére?” (Vizi E. Szilveszter)

A speciális nevelési igényű gyermekek akár még érzékenyebbek, fogékonyabbak is lehetnek a zenére, mint a tipikus fejlődésű társaik. A zenét ezért terápiaként is alkalmazzák gyógyulást elősegítő, fejlesztő hatása miatt.

A ma ismert zeneterápiás eljárások egyik fontos alkalmazási területe az agyi katasztrófák utáni rehabilitáció. Különösen sikeres a zene az afázia terápiájában. A zene hatása komplex, ezért agyi mechanizmusai is igen összetettek, s differenciáltan hatnak az értelmi-érzelmi fejlődésre. Nem véletlen tehát a zeneterápia térhódítása, hiszen egyre több bizonyíték utal pozitív hatására a specifikus nyelvi károsodás, a figyelemzavar, az olvasási zavarok, a hiperaktivitás, a különböző eredetű és mértékű értelmi fogyatékoságok, a Down-szindróma, sőt az autizmus spektrumzavar esetében is. A zene persze nem egyedüli megoldás az atipikus fejlődésű gyerekek fejlesztésében, ám mindenképpen érdemes alkalmazni.

Mit tehet a szülő?

Kiemelten fontos, hogy sokat énekeljünk, játsszunk ölbeli játékokat kisbábkkal, mindenképpen kapcsolódjunk be a fentebb bemutatott zenei foglalkozások valamelyikébe, és engedjük, hogy gyermekünk kiélje kreativitását otthon készített

vagy rögtönzött hangszereken. Törekedjünk arra, hogy digitális médiumok hallgatása helyett élő zenei élményt biztosítsunk a gyermekeink számára! Amennyiben elektronikus eszközön hallgatunk zenét, figyeljünk a minőségi zenehallgatásra! Részesítsük előnyben a boldog, nyugalmat árasztó muzsikát, viszont kerüljük a disszonáns zenét és koragyermekkorban a magas hegedűhangokat. Ha elő akarjuk készíteni a bölcsődei, óvodai népdalanyagot, akkor érdemes olyan foglalkozásra járni (pl. Ringató), ahol az édesanya újratanulja a hagyományos magyar gyermekdalokat és mondókákat.

A bölcsőde már segít a zenei fejlesztésben, de az intézménybe kerülés idején se feledkezzünk meg az otthoni éneklés varázsáról, az érintés fontosságáról az ölbeli játékok során.

Az óvodáskorú gyermekek esetében már igen sokféle művészeti tevékenységgel találkozhatunk. A művészeti nevelés számos lehetőséget kínál a gyermekek inkluzív nevelésével kapcsolatban is, ez a szemlélet pozitívan reagál a tanulók sokszínűségéből fakadó eltérő nevelési igényekre. A művészeti nevelés érzelmekre épít, segít megélni a feszültségoldást, ami fontos szereppel bír a befogadó (inkluzív) nevelés szempontjából is, elősegíti az önállóság kialakulását, az egészséges

önértékelés fejlődését a gyermekben. Valamennyi gyermek vonzódik az élményekhez, a meséhez, a zenéhez és az alkotó tevékenységekhez. Amennyiben mindezt megkapja az óvodában, majd az iskolában, önállóvá, nyugodttá és kiegyensúlyozottá válik.

A fejlesztés lehetősége különböző minden speciális nevelésű gyermek esetében. A fejlődés útja egyénenként változó és személyre szabott. Ami különösen fontos az inkluzív nevelésben résztvevő speciális nevelési igényű (SNI) gyermekek esetében, hogy a felnőttnek bátorítania



Színes kotta és színezett zongora a debreceni Kincses Sziget Mentorházban, ahol rendszeres tanácsadást folytatunk szülők részére az Ulwila-módszer használatával kapcsolatban.

kell minden gyermeket az alkotásra és a művészeti élmények befogadására is. Ez elősegíti, hogy belső elégedettsége, pozitív énképe alakuljon ki a gyermekeknek, ami különösen nagy jelentőséggel bír az atipikus fejlődésű gyermekek esetében. Olyan érzelmi pluszt kaphatnak a gyermekek (pl. tudatosulnak bennük az erősségeik), amire szilárdan tudnak építeni a továbbiakban is.

Hogyan segíthet a szülő?

- Hangsúlyozzuk az ének tevékenységek (pl. tanítási óra) fontosságát, örülünk az ott szerzett pozitív visszajelzéseknek!
- Értékeljük pozitívan gyermekünk ének-zenei fejlődését, aktivitását, dicsérjük gyakran, hiszen a dicsérettől mi, felnőttek is szárnyakat kapunk! Csak úgy tud gyermekünk is fejlődni, ha látja, hogy örülünk eredményének.
- Énekeljünk gyakran gyermekünknek, gyermekünkkel! Biztosítsunk sok pozitív zenei élményt számára!
- Beszélgessünk azokról az érzelmekről, gondolatokról, amelyek az ének-zenei tevékenységek során felmerülnek benne, bennünk!
- Törekedjünk arra, hogy már kisgyermekkorától kezdődően zenei fejlesztést biztosítsunk gyermekünk számára, ami számtalan területen segítheti a fejlődését!
- Kisiskolás korban érdemes elkezdni a zenetanulást, például az Ulwila-féle színes kotta módszerrel.



9.1 Az Ulwila-féle zenepedagógia módszer

„Az emberi lélek mélyen esztétikai és zenei természetű, és ezek a művészetek rengeteg embernek rendkívül sokat jelentenek, ráadásul fontos szerepet játszanak az egészséges pszichológiai, sőt még a neurológiai fejlődésben is.”
(Máté, 2013)

A pedagógia hajnalán az értelmileg akadályozott gyermekekkel való muzsikálás az énekhangra, esetleg az óvodákban használt ütős hangszerekre korlátozódott. A hangszertanulás hagyományos módszerekkel általában kevés sikerélményt hozott. Az első elterjedt zenepedagógiai módszer Carl Orff nevéhez fűződik, ő ritmushangszereket adott minden gyermek kezébe, hogy egyszerű feladatokon keresztül átélhessék a zenekari zenélés örömet. Orff értelmileg akadályozott gyermekekkel foglalkozott. Az aktív zenélés által a gyerekek ügyesebbek lettek a mozgásban, javult a beszédképességük, csökkentek a magatartási problémáik. A zene fejlesztő hatása sérült embereknél talán még hatványozottabban jelentkezik.

Érdeemes tehát zenélni, de hogyan?

A képen a budapesti Parafonia Zenekar látható, akik speciális módszerrel tanulnak zenélni.



Parafonia zenekar

Egy különleges kottaolvasást segítő technika az Ulwila-féle színes kotta módszer, mely egy olyan zenepedagógiai rendszer, amelyet kifejezetten speciális nevelési igényű gyermekek számára fejlesztettek ki. Alkalmazása során kiderült, hogy mindazok számára elérhetővé teszi a zenét, akiknek a hagyományos kottaolvasás nehézséget okoz. Már 5-6 éves kortól ajánlható a gyermek érdeklődésétől függően, de felnőttek is bátran próbálkoznak az elsajátításával.



Színes kotta foglalkozások a debreceni és a nyíregyházi Kincses Sziget Mentorházban. A foglalkozásokon a szülők is tanácsokat kapnak az otthoni gyakorlás segítéséhez.

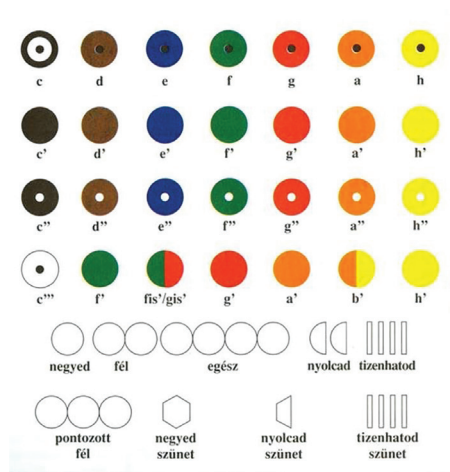
Az Ulwila-módszer kidolgozója Heinrich Ullrich német zenetanár és gyógypedagógus. Ullrich Németországban, Frankenthal városának gyógypedagógiai iskolájának vezetőjeként a zenei nevelésre kiemelt hangsúllyal tekintett. Módszerét Wilberttel együtt dolgozta ki, aki egyetemi tanára volt – innen a módszer neve: Ul-Wi-la. Ullrich és Wilbert szembeszállt azzal az általános nézettel, mely szerint a fogyatékkal élő gyermekek képtelenek dallamhangszeren játszani.

A módszer alapja, hogy a hangokat nem vonalrendszerben ábrázolja, mert az értelmileg akadályozott emberek számára áttekinthetetlen. Ullrich rendszerében a hangok magasságát színek jelölik, melyek a hangok abszolút magasságát jelentik. A hangok közepén lévő kis fekete, illetve fehér karika segítségével lehetséges van még két oktávnyi hangsort leírni: felfelé egyre világosodnak a hangok, egyre nagyobb szerepet kap bennük a fehér, lefelé pedig a fekete irányába tolódik el a hangsúly. A hangok és a szünetek hosszúságát körökkel és geometrikus formákkal jelölik. A félhangok színekombinációkból alakulnak ki abszolút logikus jelöléssel: a szomszédos fő hangok színeiből tevődnek össze, az egyik félkör az alsó, a másik félkör a felső hang színével egyezik meg. Ezen kívül még hangsúlyjelek találhatók a kottában.

A kotta viszonylag nagy méretű, másfél centiméter átmérőjű színes karikákból áll, ezért a gyengénlátók is jól tudják használni. Ezen kívül speciális nevelésű igényű gyermekeknél, enyhe és középsúlyos ér-

telmi fogyatékkal élőknél, Down-szindrómásoknál, autisztikus gyermekeknél, dislexiásoknál, tanulási nehézséggel élőknél is eredményesen alkalmazható, amennyiben a gyermek is együttműködő és nyitott a zene tanulására.

Az alábbi ábra a hangok, ritmusok és szünetek jelölését tartalmazza:



Ulwila-hangjelölés (forrás: Bakos Anita: Zenetanulás színesen http://www.parlando.hu/2014/2014-3/Bakos_Anita_Zenetanulas.pdf)

A Kincses Sziget Mentorházakban szülői tanácsadásra vállalkoztunk, a szülőknek mutatjuk meg ezt a különleges technikát, melynek elsajátításával képesek lesznek arra, hogy felügyeljék gyermekük otthoni gyakorlását, segítsék őket a zenei tanulmányaik elején felmerülő problémák megoldásában.



9.2 Segédletek a színfelismerés elsajátításához

„Mi szükséges ahhoz, hogy speciális igényű gyermekünk Ulwila-módszerrel tanulhasson?”

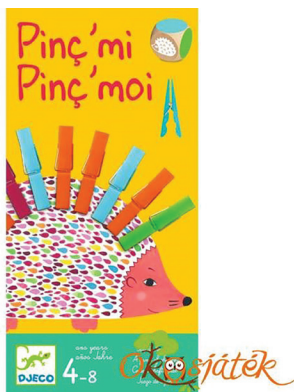
A színek biztos ismerete: nem feltétlenül a megnevezés, csupán a felismerés szintjén. Ezen kívül a gyermek képes legyen a kottában látott színeket azonosítani a billentyűn található színekkel, és – természetesen – szívesen működjön együtt a pedagógussal.

Ehhez szeretnénk segítséget nyújtani a továbbiakban. Először nézzünk meg néhány színfelismerést segítő játékos gyakorlatot!

Online és offline játékok

Színfelismerő süni kis fa csipeszekkel

Ebben a játékban a kis fa csipeszeket kell a megfelelő helyre tenni. A győztes az a játékos, aki legelőször végez a süni összes tűskéjének kirakásával. A játék célja a színnek tanulása és a kézügyesség fejlesztése.



Színfelismerő társasjáték

Ujjtetrisz

Színes gyurmából 20-30 darab kis méretű golyót kell gömbölyíteni. A gyerekek ezeket a golyókat kell az ujjával szétnyomni a következő szabály szerint: először a színeket nevezzük meg, majd a kezet és végül az ujjakat.

A legkomplexebb, amikor már a fentieket kombinálva ehhez hasonló utasítást adunk:

- Bal kéz mutatóujjal lapítsd szét a zöld golyót! Később „zongorista nyelven”:
- Bal kéz második ujjal lapítsd szét a zöld golyót!



Ujjtetrisz

A játékok világában nagy segítségünkre lehet Sárosdi Virág Gyereketető című oldala, ahol rengeteg fejlesztő játékot találunk, köztük szintanulást segítő is.

Nagyobbcskákknak már rengeteg jó digitális színelismerő játék található az www.egyszervolt.hu oldalon, különösen ajánlom a szintaláló játékot.

A fent említett játékok, illetve a kapcsolódó játékleírások az alábbi linkek alatt találhatóak meg:

- <https://www.youtube.com/watch?v=M2SEau4oZoE>
- <https://egyszervolt.hu/jatek/szintalalo.html>
- <https://gyereketeto.hu/tanulas/igy-tanitsd-meg-a-szinekre/>

Amennyiben a gyermek a színek világában kellő biztonsággal mozog, elkezdhetjük a színes kotta módszerrel a zenetanulást is. Az Ulwila-módszer részletesebb bemutatására egy későbbi Tenyéryni csoda sorozatban megjelenő kiadványunkban kerül sor.

10. Zene gyerekeknek

„Aki lehajol a gyerekekhez, görbén marad. Aki közéjük telepszik, a szemükbe nézhet.” Kokas Klára (Deszpot, 2012)

A kisgyermek általában azt a muzsikát hallgatja szívesen, amit a szülei is szeretnek, zenei „mindenevők”. Halász Juditot nem kell bemutatni, hiszen teltház rendezvényeire hihetetlen sok kis rájongó ellátogat ma is. Tompeti és barátai eredetiségükkel, humorukkal varázsolják el a gyerekközönséget. De vannak mások is, akik szívesen zenélnek a gyerekeknek. Az alábbiakban bemutatunk még néhány előadót, műsort, rendezvényt, mely értékes percekhez juthat az egész családnak – a kisgyermekkor igényeihez igazodva.

Gryllus Dániel és Vilmos

(Kaláka együttes)

A testvérpár mindkét tagja zenész, előadóművész és zeneszerző.

Kezdetben azt gondolták, csupán egyetlen albumot vesznek fel, Gryllus Dániel és Vilmos azonban 50 éve zenél a Kaláka Együttesben több generáció kedvenceként. Megzenésített verseiket szívesen hallgatja felnőtt és gyermek egyaránt. Gryllus Dániel interjúban kiemeli, hogy a szórakozást és a tartalmat egyaránt fontosnak tartja a gyermekdalokban. „A felnőtt közönségnek rengeteg előképe, kialakult ízlése van, és inkább csendben befogadó, illedelmes viselkedési formák között él. A gyerekközönség sokkal könnyebben nyilvánul meg, csatlakozik ahhoz, ami tetszik neki. Az ember a felnőtt közönségnél arra törekszik, hogy magát mutassa és előálljon, a gyerekeknél ez kicsit megfordul, mert sokkal nagyobb bennük az énkifejezési hajlandóság” (Szám, 2018).



Öccse, Gryllus Vilmos Maszkabál című lemeze és a fivérek közös produkciói is a gyerekek nagy kedvencei közé tartoznak, Kányádi Sándor megzenésített verseiben pedig Szalóki Ágnessel együtt zenélnek.

Szalóki Ági

Szalóki Ági Téli-nyári laboda című, első önálló lemeze az óvodásoknak szól, amelyen mondókák, mesék, gyermekjátékok és népdalfeldolgozások szerepelnek. A zenei kíséret terén jazz-zenészekhez fordult az énekesnő. Második gyermeklemeze a Cipity Lőrinc, ezt követi a Gingalló és a Körforgás című album.

Szalóki Ági népdalénekes is vallja, hogy a zenei nevelésnek már magzati korban el kell kezdődnie. „Úgy gondolom, nem feltétlenül a gyerekeknél, inkább a felnőtteknél kellene kezdeni, felébreszteni a bennük szunnyadó, éneklő gyermeket, vagyis »visszatanítani« őket” – vélekedik a felnőttek felelősségéről Szalóki Ági.

Az énekesnő szerint a gyermeki természet alapvetően nem változott, csak a világ változott meg körülöttünk. „Én éppen arra törekszem, hogy ezekre a változásokra kicsit fittyet hányjak, és továbbra is azokat az univerzális értékeket helyezem előtérbe, amelyek az ő szellemi és lelki fejlődésükre hatással vannak” (Hrecska, 2015).

Nagy Zoltán (Kolompos)

A Kolompos együttes célja, hogy a szülők a pedagógusokkal együtt részt vehessenek a gyerekek nevelésében és adhassák azt, amit ők maguk is szeretnek: a népzene. Koncertjeik varázsát az élő

muzsika adja és az interaktivitás, mesejátékaikat a gyerekekkel közösen adják elő. Szerintük a gyerekek ma is ugyanolyanok, csak a szüleik akarnak mindenáron mást tőlük. „Sokszor mi, felnőttek vagyunk hibásak abban, hogy azt hisszük, mást kell adnunk nekik...”

Véleménye szerint a mai gyerekekkel meg kell szeretetni a népzene, hogy felnőttként majd saját kincsként tekintsenek rá (Hrecska, 2015).

Alma együttes

Az Alma Együttes mára az egyik legkedveltebb gyerekzenekar, kb. 300 koncertet ad évente különböző intézményekben. A 22 éve sikeres gyerekzenekar alapítója Buda Gábor. A tagcserék teljesen új hangszerelést, a vokális hangzáshoz való viszonzatérést és a régi Alma slágerek ritmusosabb zenei megszólalását eredményezték. A kedves dalok, slágerek közismertek és nem ritkán a fiatal felnőttek is nosztalgikusan hallgatják őket, felidézve gyermekkoruk zenei élményeit.

Kölyök utca

A hajdúböszörményi gyerekzenekar arra vállalkozik, hogy örömet és vidámságot vigyen magával minden fellépésre. Ismert dalokat és saját szerzeményeket is játszanak: ez utóbbiak a Játszótér, Indul a mulatság, Csak a csoki, Kis karácsonyi ének. Érdemes velük is megismerkedni!

Zabszalma Zenekar

A gyermeki világot, a természet csodáit kutatja, gyermekeknek és családjuknak zenél a zalaegerszegi zenekar. Simkó Tibor,

majd az erdélyi költő, Kovács András Ferenc verseit zenésítették meg nagy sikerrel, világzenei gondolatokkal fűszerezve.

Tá-Ti-Ka

Varga Ágnes a „Tátika Élményközpontú Zenepedagógiai és Fejlesztő Program” alapítója és szakmai vezetője, az együttes gitáros énekesnője, gyógypedagógus és terapeuta. Szerinte a kicsik abban fejlődnek leginkább, amiben örömeiket lelik. A zene így észrevétlenül tökéletesíti minden képességet. Előtérbe helyezi az élő zene művelését és hallgatását, hiszen a klipek csak beszűkítik a gyermeki képzeletet.

Kalap Jakab

Kalap Jakab népzenei gyökerű bábos koncertjeire a humor jellemző. Szívesen játszanak állatokról, jól ismert például a kilenc magyar kutyafajtáról szóló – saját szerzésű – dalaik. Ha csak tudnak, örömet szereznek beteg kisgyermeknek. Rendszeresen járnak a kórházba reményt és erőt adni számukra, „gyógyító nevetést” visznek nekik.

Bűgőcsiga Zenede

Farkas Izsák hegedűművész zenekart hallgatni is határtalan élményt jelent. Testvéreivel együtt zenél, improvizál. Sokszor nem is tervezik el, mi legyen a következő dal, hanem leolvassák egymás arcáról (Antalfy, 2018).

Egy kis komolyzene: Kakaókoncertek

A Budapesti Fesztiválzenekar a kisgyermekes családokat célozza meg ezzel a programmal. A Kakaókoncertek keretében

a kisgyermekek játékosan, szórakozva ismerkedhetnek meg a zenével, miközben a család együtt szórakozik.

Közönségük felnőtt tagjai között gyakran találkoznak olyanokkal, akik náluk barátkoztak össze az élő komolyzenével, és gyermekeik most törzsközönségét adják Kakaókoncertjeiknek. A több, mint két évtizedes műltra visszatekintő sorozat otthonos, mesélős, a zene világába beavató délutánokat kínál. Szeretettel várják a családokat kötetlen interaktív koncertjeikre, utána pedig a pöttyös bögrékben gőzölő finom kakaóra. Rendezvényeik után tartanak hangszersimogatót is. Az élmény garantált Fischer Iván karmester, a Budapesti Fesztiválzenekar zenei igazgatójának közvetítésével.

Játsszunk együtt! – komolyzene gyerekeknek

Érdi Tamás, a világhírű látássérült zongoraművész a MOL Tehetségkutató Programja keretében fiatal művészekkel együtt lépett színre Játsszunk együtt! című sorozatában, amelyben fiatal előadókat, csodálatos zeneműveket és szerzőket ismerhettünk meg. A matiné-előadások, amelyek ma is visszanezhetők a Youtube videómegosztón, célja a komolyzene népszerűsítése és a gyermekszívek megtalálása volt. Az Érdi Tamás interjúkban többször is olvasható a híres mondat: „Mozart nélkül is lehet élni, de nem érdemes” (Szabó, 2018). Lélekmelengető történetek olvashatók Érdi Tamás életéről édesanyja, É. Szabó Márta könyvében, „Akinek a madarak is Chopint énekelnek” címmel.



11. Záró gondolatok

A zene kedvező hatása tehát csecsemőkortól kezdve érezhető és végigkísér minket minden életkorban. Míg fiatal korban a szórakozás, felnőtt és idős korban a nyugalom, kikapcsolódás képzete társul hozzá.

Nagy hatással van érzelmeinkre, a hangokban rejlő különleges hatások segítik a rendszeres zenefogyasztót lelki egészségének megőrzésében is. Milyen zene szükséges ehhez? Bármilyen, ami azt teszi velünk, amire szükségünk van. A zene stresszoldó hatású. Nemcsak a relaxációs zene lehet jó, hanem az aktív, energizáló zene is, ha éppen arra van szükség, hogy koncentráljunk, maximálisan jelen legyünk bizonyos helyzetekben.

Ebben a kiadványban arról olvashattunk, hogy a gyermekkorban milyen jelentős hatása van az éneknek és a hangszeres zenének a gondolkodási folyamatokra, az olvasási, a nyelvi és a matematikai készségekre, mennyire növeli az igény szintet, segíti a logikus gondolkodást, a kreativitás fejlődését. Ezen kívül pozitív hatással van az alkalmazkodási készségre, a mindennapi stressz kezelésére, az érzelmi érzékenységre, az önkifejezésre, a szociális készségekre, a motivációra, illetve pozitív élettani hatások kísérik (pl. a mozgáskoordináció fejlődése, a tüdőkapacitás növelése). Az ének-zenei tevékenységek tehát egyértelműen támogatják a gyermeki személyiség egészének fejlődését. Fontos tudnunk, hogy az ének és a zene a megismerő funkciók olyan szintjeire hatnak, amelyek kulcsfontosságúak az értelmi fejlődésben: ez a jótékony hatás akkor is megmutatkozik, amikor sajátos nevelési

igényű, atipikus fejlődési ütemű gyermekekkel foglalkozunk.

A zenetanulás tehát olyan fejlesztő hatásokkal bír, ami miatt érdemes megtalálni a helyét gyermekeink nevelésében, fejlődéstámogatásában, de játékában és szabadidő eltöltésében is.

„Lehet élni zene nélkül is.
A sivatagon át is vezet út.
De mi (...) azt akarjuk, hogy az
ember ne úgy járja végig élete útját,
mintha sivatagon menne át,
hanem virágos réteken.”

(Kodály Zoltán)

Irodalomjegyzék

Antalfy, K. (2018. 11. 08). 5 csodálatos gyerekzenekar. Happy Family - A család érték!, Magyarország, Budapest.

Asztalos, A. (2015. 6). Az énekési készség fejlődése és vizsgálata. Parlando.

Bakos, A. (2014. 3.). Zenetanulás színesen. Parlando.

Csépe, V. (2010. 02. 14.). Agyfényesítő zene. Mindennapi Pszichológia.

Deszpot, G. D. (2012). A Kokas-pedagógia kódexe. Budapest: Agapé Zene-Életöröm Alapítvány.

Dietrich, H. M. (2004). Zenei nevelés születés előtt és után. Trezor Kiadó (old.: 9-16.). Budapest: Dörössy János szerk.

Éva), K. J. (1993). Alternatív lehetőségek a zenepedagógiában. Budapest: Tárogató Kiadó.

Forrai, K. (1994). Ének a bölcsődében. Budapest: Editio Musica Budapest Kiadó.

Gábor, A. (2011). Érzelmi nevelés zenével és játékkal. Magiszter, Pedagógusok szakmai - módszertani folyóirata.

Gábor, A. (2011). Misszióban Kodály nyomdokain. Parlando, old.: 3-4.szám.

Hámori, J. (2016). Az emberi agy és a zene. In F. András, Zene és egészség (old.: 21). Budapest: Kossuth Kiadó.

Horváth, I. (dátum nélkül.). Letöltés dátuma: 2017. 11 26, forrás: http://technologia.chem.elte.hu/hu/zoldkemia/Vegyipar_srat_kerd.pdf

Hovánszki, J. (2008). Zenei nevelés az óvodában. Debrecen: Didakt Kft.

Hrecska, R. (2015. 3.). Zenei nevelés magzati kortól. Parlando.

Janurik, M. G. (2010. szeptember 2018.). A zenei hallási képességek fejlesztése és összefüggése néhány alapképességgel 4-8 éves kor között. Szeged.

Kodály, Z. (1964). Visszatekintés. Budapest: Zeneműkiadó.

Kokas, K. (1972). Képességfejlesztés zenei neveléssel. Budapest: Zeneműkiadó.

Kokas, K. (1998). Öröm, bűvös égi szikra. Budapest: Akkord Zenei Kiadó Kft.

Krueger, C. (2010). Exposure to maternal voice in preterm infants: a review. Adv Neonatal Care, 13-20.

Loewy. (2013). The effects of music therapy on vital signs, feeding, and sleep in premature infants. Pediatrics, 902-918.

Máté, G. D. (2013). Szétszórt elmék - a hiperaktivitás új gyógymódja. Budapest: Libri Kiadó.

Ménés, M. (2009. 12 9). Megmaradni a magyar népdaloknál. Magyar hírnap.

Nagy, J. (2000). Élet és Irodalom. Pedagógia, 2.

Nezvald, A. Á. (2012). A zenei nevelés transferhatásai csecsemő- és kisgyermekkorban. Képzés és Gyakorlat, 117.

Pink, D. H. (2018). MIKOR? - A tökéletes időzítés tudományos titkai. HVG Kiadó Zrt.: Budapest.

Raffai, J. (1997). Megfogantam, tehát vagyok - Párbeszéd a babával az anyaméhben. Pécs: Útmutató Kiadó.

Schwillig D. (2015). Live music reduces stress in very lowbirthweight infants. Acta Paediatrica, 104.

Standley, J. (2002). A Meta-Analysis of the Efficacy of Music Therapy for Premature Infants. Journal of Pediatric Nursing, 17.

Stifán, O. (2012). Az én szívárványos zene-könyvem. Kaposvár: Lililibri Kft.

Szabó, M. É. (2018). Akinek a madarak is Chopint énekelnek - Érdi Tamás története. Budapest: Corvina Kiadó Zrt.

Szám, K. (2018. július). „Arra szövetkeztünk, hogy verseket énekeljünk” - interjú Gryllus Vil-mossal. KÉPMÁS.

Szőnyi, E. (1984). Kodály Zoltán nevelési eszméi. Budapest: Tankönyvkiadó.

Tóth, Z. H. (2016). Iskolássá érni énekekkel, zenével. In F. András, Zene és egészség (old.: 225.). Budapest: Kossuth Kiadó.

Vető Anna, Heinrich Ullrich. (1997). ULWILA Színescotta - Tanári kézikönyv zeneoktatáshoz. Budapest: Down Alapítvány.

Zsolnai, A. (2001). Kötődés és nevelés. Budapest: Eötvös József Könyvkiadó.



Ingyenes szolgáltatásaink, tevékenységkörünk

A fenti célok és feladatok eléréséhez számos szolgáltatással járul hozzá programunk.

Szakmai szolgáltatásaink:

- koraszülött gyermeket nevelő családok mentorálása (támogatása, segítése)
- pszichológiai segítségnyújtás a szülés pillanatától kezdve (akár már a kórházban)
- tanácsadás, beszélgetés szakemberekkel (koraszülöttgyógyász, pszichológus, pszichiáter, gyógypedagógus stb.)
- szakmai előadások, workshopok
- külső segítő intézményekkel, szakemberekkel való kapcsolatfelvétel, szolgáltatásokhoz való hozzáférés segítése
- szociális juttatások és családtámogatási lehetőségek ismertetése, azok ügyintézésében való segítségnyújtás
- fejlesztő játékok, modern gyógypedagógiai módszertanok megismertetése
- ingyenes kiadványok, online felületek, elektronikus segédanyagok
- oktatóvideók és audiovizuális segítő tartalmak készítése, elérhetővé tétele
- képzések, tréningek szülők és szakemberek számára
- konferenciák szervezése, előadások tartása

Szabadidős tevékenységeink:

- találkozás sorstársakkal (anyacsoport, baba-mama klub)
- családi programok, rekreáció (gyerekeknek, családoknak)
- rendezvények, fesztiválok
- sporttevékenységek
- művészeti tevékenységek (kiállítások, színdarabok, zenei fellépések)
- kézműves tevékenységek
- ünnepekre való közös készülődés

Gyermekprogramjaink:

- zenebölcsi, zeneovi
- sakk- és táblajáték, társasjáték
- elkészítés a másnapi tanórákra (korrepetálás, tanulásmódszertani segítségnyújtás)
- tehetséggondozás



2017. szeptember 1-én kezdtük el a „Mentorprogram az Észak-alföldi régió koraszülöttjei részére” című projekt megvalósítását, amely keretében három megyére kiterjedő támogató hálózatot hoztunk létre koraszülötteket nevelő családok részére.

Mentorházaink elérhetőségei:

honlap: www.koraszulottekert.hu

facebook: www.facebook.com/koraszulottekert.hu

Kincses Sziget Mentorház Debrecen:
4025 Debrecen, Petőfi tér 9., I. emelet
Email: tenyernyicsoda@gmail.com
Tel: +36 70/779 3270

Kincses Sziget Mentorház Nyíregyháza:
4400 Nyíregyháza, Báthori u. 2.
Email: tenyernyicsoda@gmail.com
Tel.: +36 70/770 1256

Kincses Sziget Mentorház Szolnok:
5000 Szolnok, Konstantin út 28. 3 em. 2. szám
Email: tenyernyicsoda@gmail.com
Tel.: +36 70 779 3268

Amennyiben programunk felkeltette érdeklődését, kérjük, keresse bizalommal munkatársainkat a fent megadott elérhetőségeken.







Újszülöttjeinkért,
koraszülöttjeinkért
Alapítvány

Kérjük segítse alapítványunk munkáját adója
1%-ának felajánlásával! Köszönjük!

Adószám: 18561438-1-09

Elérhetőségeink:

www.koraszulottekert.hu

E-mail: tenyernycsoda@gmail.com

Tel.: +36 70 779 3270

A projekt a Széchenyi 2020 program keretében a
Magyar Állam és az Európai Unió támogatásával valósul meg.

SZÉCHENYI 2020



MAGYARORSZÁG
KORMÁNYA

Európai Unió
Európai Szociális
Alap



BEFEKTETÉS A JÖVŐBE